

Prop. 84 S

(2010–2011)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Reindrifftsoppgjøret 2011/2012, og endringer i statsbudsjettet for 2011 m.m.

*Tilråding fra Landbruks- og matdepartementet av 1. april 2011,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Reindrifftsoppgjøret for 2011/2012

1.1 Innledning

Regjeringen legger med dette fram en proposisjon om reindrifftsoppgjøret 2011/2012 og med forslag om endrede bevilgninger over statsbudsjettet for 2011 m.m. Stortinget godkjente 1. juni 1993 *Hovedavtale for reindriften* (St.prp. nr. 66 (1992-93)), og ga Landbruks- og matdepartementet (LMD) fullmakt til å forhandle med Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) om ettårige avtaler for reindrifftsnaeringen.

Forhandlingene om ny reindrifftsavtale for 2011/2012 førte ikke fram til forhandlingsløsning.

Ved brudd i forhandlingene fremmer staten i henhold til Hovedavtalen på eget grunnlag ovenfor Stortinget forslag om de tiltak og økonomiske rammer som skal gjelde for kommende avtaleperiode. Forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2011/2012 ble innledet den 5. januar 2011. Under forhandlingsmøtet 17. februar valgte NRL å bryte forhandlingene med staten. I henhold til Hovedavtalen og vedlagt sluttprotokoll fra forhandlingene, er det dermed statens siste og reviderte tilbud av

17. februar som danner grunnlaget for Reindrifftsoppgjøret 2011/2012.

Rammen for Reindrifftsoppgjøret 2011/2012 er foreslått til 102,0 mill. kroner. Inneværende reindrifftsavtale har en bevilgning på 101,0 mill. kroner over statsbudsjettets kap 1151 *Til gjennomføring av reindrifftsavtalen*. Dette beløpet er ført opp i vedtak om Landbruks- og matdepartementets budsjett for 2011 under kap 1151 (Prop. 1 S (2010-2011)).

Oppgjørets bestemmelser som gjelder bevilgninger over statsbudsjettet følger kalenderåret. Dette innebærer at reindrifftsoppgjørets økonomiske ramme og fordeling gjelder budsjettåret 2012. Bevilgningen innarbeides i statsbudsjettet på ordinær måte gjennom Prop. 1 S (2011-2012) for Landbruks- og matdepartementet. Tilsvarende som for proposisjonen for de årlige reindrifftsavtalene, fremmes også proposisjonen om reindrifftsoppgjøret for behandling i vårsesjonen. Det forutsettes at Stortinget i sin behandling av proposisjonen gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til det foreslåtte oppgjøret, og som er knyttet til bevilgninger i 2012.

1.2 Sametingets innspill

I forbindelse med de årlige reindriftsavtaleforhandlingene har Sametinget observatørstatus, og følger de løpende forhandlingene. Dette innebærer også at Sametingets representant følger de interne forhandlingsmøtene på statens side. Videre gis Sametinget i henhold til § 4 i *Hovedavtalen for reindriften* anledning til å uttale seg om reindriftsavtalen før Stortinget behandler den årlige stortingsproposisjonen om reindriftsavtalen.

Sametinget behandler spørsmål knyttet til reindriftsavtaleforhandlingene under ett av sine plenumsmøter på høsten. Før staten legger frem sitt tilbud, avholdes det et møte mellom politisk ledelse i Landbruks- og matdepartementet (LMD) og Sametinget. Under dette møtet utdyper Sametinget sitt innspill. I forkant av forhandlingene gjennomfører også Sametinget et møte med NRL. Videre kan Sametingsrådet avgi en uttalelse i forhold til den fremforhandlede avtalen under råds-møte i mai/juni.

Sametinget behandlet og avga sitt innspill til forhandlingene om Reindriftsavtalen 2011/2012 i september, og møte mellom Sametinget og LMD ble avholdt 14. desember 2010.

Sametinget fremmet i sitt innspill til Reindriftsavtalen for 2011/2012 forslag som berørte følgende områder:

- Sametinget og LMD konsulterer om statens tilbud til reindriftsavtalen.
- Tiltak for økt slakting og omsetning av rein-kjøtt.
- Reindriftsavtalens virkemiddelssystem differensieres mellom områder.
- Reindriftskvinnenes situasjon i reindriften styrkes.
- Smidigere generasjonsovergang i reindriften.
- Bedre sikring av reindriftens arealer.
- Reindriften likebehandles avgiftsmessig med de øvrige primærnæringene.
- Sametingets deltagelse i forbindelse med oppnevning av styret til VSP-rein.

1.3 Forhandlingene 2011

Forhandlingene om reindriftsavtalen gjennomføres med basis i gjeldende mål og retningslinjer for reindriftspolitikken som er trukket opp i St. meld. nr. 28 (1991-1992), *En bærekraftig reindrift*, og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 167 (1991-1992). Videre er forhandlingene basert på Stortingets behandling av de siste års rein-

driftsavtaler og budsjettproposisjoner, samt den situasjonen man står overfor i næringen.

Forhandlingene om Reindriftsavtalen 2011/2012 startet 5. januar 2011 ved at NRL overleverte sitt krav til staten. Kravet hadde en økonomisk ramme på 125,0 mill. kroner, en økning på 24,0 mill. kr i forhold til gjeldende avtale på 101,0 mill. kroner. NRL krevde en økning av bevilgningene til Reindriftens utviklingsfond (RUF) med 15,5 mill. kroner, for de direkte tilskuddene med 7,1 mill. kroner, samt en økning av organisasjonstilskuddet med 0,9 mill. kroner.

Under RUF ble det fremmet krav om en avsetning på 9,0 mill. kroner til oppføring av et gjerde mellom distrikt 9 og 13. Når det gjelder konfliktforebyggende tiltak, innebar kravet en økning av avsetningen på 0,6 mill. kroner til 2,0 mill. kroner. Videre krevde NRL en avsetning på 5,0 mill. kroner til markedstiltak, samt etablering av gunstige låne- og etableringsordninger. NRL viste til at dette vil være særlig viktig for ungdom i etableringsfasen, og for å sikre rekrutteringen i reindriften. Bortsett fra enkelte justeringer, ble det foreslått en videreføring av de øvrige ordningene som sorterer under RUF.

Med enkelte justeringer og satsøkninger innebar NRLs krav at de kostnadssenkende og direkte tilskuddene i hovedsak ble videreført. NRL krevde imidlertid bl.a. en særskilt kompensasjonsordning for tap av tilskudd/inntekter for siidaandeler i Finnmark som følge av slaktesituasjonen høsten 2010. Videre ble det fremmet krav om særskilte tiltak for å sikre de siidaandelene som ikke tilfredsstiller kravet om 50.000 kroner i omsetning grunnet store rovvilttap. NRL gjentok tidligere års krav om at siidaandel og sideordnet rekrutteringsandel må likestilles i reindriftsavtalen. Det ble også fremmet krav om at etableringstilskuddet skulle gis som en engangsutbetaling, og om innføring av et tilskudd til transport av levende rein til slakteri for de områder som har mer enn 100 km til nærmeste godkjente slakteri.

Bevilgningen til organisasjonstilskuddet ble foreslått økt som følge av et ønske om større aktivitet i forhold til informasjon og kursvirksomhet for egne medlemmer.

NRL fremmet også en rekke krav som formelt sett ligger på utsiden av forhandlingene. Dette omfattet bl.a. problemstillinger knyttet til rovviltpolitikken, grensejerde mellom Norge og Finland, skatter og avgifter i reindriften, samt bevilgning av midler til de distriktene som er utelukket fra vinterbeiter i Sverige på bakgrunn av at ny reinbeitekonvensjon ennå ikke er iverksatt.

Staten la fram sitt tilbud den 26. januar 2011. Tilbudet hadde en økonomisk ramme for 2011/2012 på 101,0 mill. kroner. Dette var tilsvarende ramme som for inneværende avtale etter vedtatt budsjett for 2011.

I tillegg innebar tilbudet en økning på 7,0 mill. kroner på inneværende avtale og med virkning for budsjettåret 2011. Bakgrunnen for denne økningen var behovet for å bidra til finansiering av vedtatte ekstraordinære slakte- og regulerings tiltak i slaktesesongen 2010/2011. I den forbindelse viste staten til at økningen på 7,0 mill. kroner i hovedsak skal benyttes til å dekke deler av utgiftene til avvikling av reguleringslageret.

NRLs krav utenfor rammen for reindriftsavtaleforhandlingene ble besvart under et eget kapittel i tilbudet. Det ble videre påpekt at de spørsmål og krav som ikke ble behandlet under dette kapitlet, ville bli tatt opp til drøftelse under de kommende forhandlingsmøtene.

I forbindelse med fremlegging av tilbudet ble NRL også orientert om at finansiering av tiltak for distrikt som er forhindret fra å bruke vinterbeiter i Sverige på grunn av at ny reinbeitekonvensjon ikke er operativ, vil bli løst utenom Reindriftsavtalen 2011/2012. For å sikre driftsgrunnlaget for disse distriktene også vinteren 2010/2011, ble det orientert om at Landbruks- og matdepartementet vil foreslå en omdisponering på 2,5 mill. kroner til føring og andre nødvendige tiltak fra kapittel 1147 post 71 til kapittel 1151 post 51 i 2011.

Etter at krav og tilbud var framlagt, ble det gjennomført tre forhandlingsrunder.

I forhandlingsmøter 3. og 4. februar la NRL fram et skriftlig tilsvarende til statens tilbud. Partene hadde også omfattende drøftinger om markedssituasjonen for reinkjøtt og mulige strategier og tiltak for avvikling av reguleringslageret.

På forhandlingsmøte 10. februar la Statens forhandlingsutvalg fram en uformell sonderingsskisse som et mulig grunnlag for å komme fram til forhandlingsløsning. I forhandlingsmøte 11. februar responderte NRL med at de trengte mer tid til å drøfte enkelte spørsmål, og da spesielt i tilknytning til håndtering av reguleringslageret. NRL ba derfor om at det ble satt av tid til et nytt og avsluttende møte.

Under den siste forhandlingsrunden den 17. februar overleverte NRL et skriftlig tilsvarende til statens sonderingsskisse av 10. februar. På bakgrunn av NRLs tilsvarende responderte Statens forhandlingsutvalg ved å legge fram en revidert sonderingsskisse med sikte på å legge til rette for en avtaleløsning.

NRL meddelte at sonderingsskissen ikke ga grunnlag for en avtaleløsning for avtaleåret 2011/2012. Bakgrunnen var knyttet til uenighet omkring markedsregulerende tiltak, herunder først og fremst oppfølging og avvikling av det reguleringslageret som ble etablert i slaktesesongen 2010/2011. NRLs hovedbekymring var her knyttet til hvilke prisvirkninger avviklingen av lageret ville kunne få.

Statens forhandlingsleder ba på bakgrunn av denne tilbagemeldingen om at Staten fikk legge fram et formelt og revidert tilbud som ville være statens endelige tilbud til reindriftsavtale for 2011/2012. NRL responderte positivt på dette. Imidlertid meddelte NRLs forhandlingsleder at heller ikke det reviderte tilbudet ga grunnlag for å inngå en reindriftsavtale.

Statens forhandlingsleder konstaterte at NRL dermed hadde brutt forhandlingene om Reindriftsavtalen 2011/2012. Statens forhandlingsleder viste til hovedavtalen § 9 og meddelte at Landbruks- og matdepartementet med grunnlag i statens reviderte tilbud, vil fremme forslag overfor Stortinget om de tiltak og økonomiske rammer som skal gjelde for avtaleåret 2011/2012.

Partene er enige om å praktisere de bestemmelser som følge av Stortingets endelige behandling som reindriftsavtale for 2011/2012, og gjennomføre normale prosedyrer m.h.t. forskrifter og øvrig oppfølging på dette grunnlag, jf sluttprotokoll fra forhandlingsmøte 17. februar som følger proposisjonen som vedlegg.

Reindriftsoppgjøret 2011/2012 er basert på statens reviderte tilbud, og vil være gjeldende for perioden 1. juli 2011 – 30. juni 2012.

LMD legger i sitt forslag til reindriftsoppgjør hovedvekt på tiltak som kan bidra til å bedre gjennomføringen av slaktingen gjennom sesongen og til økt salg. I tillegg legger departementet stor vekt på å stimulere til markedsrettet produksjon og verdiskaping. På denne måten er forslaget særlig innrettet mot reindriftsutøvere som har reindrift som hovednæring. Erfaringene viser at den gjennomførte omleggingen fra produksjonsnøytrale tilskudd til produksjonsavhengige tilskudd har bidratt til å øke slakteuttaket av rein, og bidratt til økt verdiskaping i reindriftsnæringen. Ordningene har etter omleggingen vært holdt relativt uendret, og har med det gitt stabilitet og forutsigbarhet i virkemiddelpolitikken. Med bakgrunn i denne positive utviklingen, samt at det fortsatt foreligger et behov for både å stimulere til økt produktivitet og å redusere reintallet i enkelte områder i Finnmark, innebærer forslaget en vide-

reføring og en videreutvikling av de produksjonsavhengige tilskuddene.

Reineierne viser nå stor vilje til å øke sitt slakteuttak. Samtidig setter dagens markedssituasjon begrensninger i forhold til slakterienes mottak av rein. Med dette som utgangspunkt har LMD valgt særlig å prioritere tiltak som kan bidra til å gjenopprette mer normale markedsforhold og på det grunnlaget sikre slakting og omsetning av reinkjøtt. I tillegg tar oppgjøret høyde for en økning i slakteuttaket i forbindelse med distriktenes oppfølging av godkjente bruksregler.

Siden omleggingen av tilskuddsordningene ved Reindriftsavtalen 2003/2004, har det fra NRL og ulike reinbeiteområder blitt fremmet krav om forlengelse av de frister som er satt for enkelte av de direkte- og kostnadssenkende tilskuddene. Krav om forlengelse av frister er knyttet til manglende mulighet for slakting på grunn av ulike forhold som markedssituasjon, slaktekapasitet eller klima.

I forhandlingene har Statens forhandlingsutvalg avvist reindriftens krav. Bakgrunnen for dette har vært målet om å få slaktet ut mest mulig av produksjonen når reinkjøttet har den beste kvaliteten, og før reinen slippes inn på vinterbeitene. I tillegg vil det være store utfordringer med å administrere en dispensasjonsordning, bl.a. basert på næringsoppgaver fra flere kalenderår. Med bakgrunn i de nevnte forhold, samt behovet for forenklinger, innebærer forslaget til reindriftsoppgjøret en avvikling av tidligslakteutskuddet.

Som vedlegg til proposisjonen følger sluttprotokollen fra forhandlingene, og oversikter over fordelingen av midlene. Som uttrykt vedlegg til proposisjonen følger *Totalregnskap for reindriftsnæringen* (av desember 2010).

2 Politiske føringer

Reindrift er en liten næring i nasjonal målestokk, men både i samisk og lokal sammenheng har den stor betydning, økonomisk, sysselsettingsmessig og kulturelt. Reindriften har alltid vært oppfattet og akseptert som en helt spesiell samisk næring. Reindriften er derfor en viktig del av det materielle grunnlaget for samisk kultur.

På bakgrunn av nasjonale forpliktelser etter Grunnloven, og folkerettens regler om urfolk og minoriteter, sees reindriftspolitikken i en generell same- og samfunnspolitisk sammenheng. Reindriftspolitikken er derfor bygd på to selvstendige grunnlag; en næringspolitisk produksjonsverdi og en samepolitisk kulturverdi.

2.1 Grunnlaget for forhandlingene

Stortinget godkjente 4. juni 1976 Hovedavtalen for reindriftsnæringen (St.prp. nr. 170 (1975-1976)) og ga Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å forhandle med Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) om toårige avtaler for reindriftsnæringen.

I samsvar med St.meld. nr. 28 (1991-1992) ble det forhandlet om ny hovedavtale for reindriften. Denne hovedavtalen ble gjeldende ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 66 (1992-93). Dagens hovedavtale avviker i liten grad fra avtalen av 1976. Det var imidlertid nødvendig som følge av Stortingsmelding nr. 28 (1991-1992) og Stortingets behandling av denne, å foreta enkelte endringer med hensyn til Sametingets og vesentlige næringsorganisasjoners rolle i reindriftsavtalesystemet, samt endringer i avtaleperioden.

I henhold til gjeldende hovedavtale er Landbruks- og matdepartementet nå gitt fullmakt til å forhandle med NRL om ettårige avtaler for reindriftsnæringen. Perioden for reindriftsavtalen gjelder fra 1. juli til 30. juni. Utover forhandlinger om de økonomiske virkemidlene kan partene også kunne kreve forhandlinger om faglige, sosiale, organisasjonsmessige og andre spørsmål av betydning for en utvikling av næringen mot de mål som er fastsatt i reindriftspolitikken.

Ved brudd i forhandlingene fremmer staten i henhold til hovedavtalen på eget grunnlag ovenfor Stortinget forslag om de tiltak og økonomiske rammer som skal gjelde for kommende avtaleperiode. Foruten en utsettelse av forhandlingene om Reindriftsavtalen 1983/1984 i forbindelse med utbyggingen av Alta/Kautokeino vassdraget, har det fram til forhandlingene om Reindriftsavtalen 2011/2012, ikke tidligere vært brudd i disse forhandlingene.

2.2 Mål for reindriftspolitikken

Mål og retningslinjer for reindriftspolitikken er trukket opp i St.meld. nr. 28 (1991-1992)- *En bærekraftig reindrift*, og av Stortinget i Innst. S. nr. 167 (1991-1992). I innstillingen konkretiseres "En bærekraftig reindrift" gjennom målene om en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift. Målene står i innbyrdes sammenheng; økologisk bærekraft gir grunnlag for økonomisk bærekraft, og sammen gir økologisk og økonomisk bærekraft mulighet for å ivareta og utvikle kulturell bærekraft.

I etterkant av behandlingen av St.meld. nr. 28 (1991-1992) har Stortinget to ganger i året

behandlet reindrifftspolitikken – ved den årlige reindrifftsavtaleproposisjonen og ved behandlingen av det årlige statsbudsjettet. Regjeringen og Stortinget har videreført hovedlinjene i meldingen, men det er også gjennomført løpende og nødvendige tilpasninger, og nye momenter i forvaltningen av reindrifften har blitt vektlagt.

Sist gang Regjeringen og Stortinget behandlet reindrifftspolitikken, var ved utarbeidelsen og behandlingen av Prop. 1 S (2010-2011) for Landbruks- og matdepartementet. I proposisjonen blir det påpekt at dersom reindrifften fortsatt skal være det bærende element i samisk kultur, er det viktig at den blir oppfattet og forvaltet som en næring med økonomisk verdiskaping og effektiv produksjon. I den forbindelse fremheves målet om å stimulere næringen til økt slakteuttak og verdiskaping. Videre fremheves viktigheten av å skape en nødvendig forutsigbarhet innenfor næringen, samt en effektiv oppfølging med juridiske virkemidler i medhold av reindrifftsloven av 2007. I den sammenheng vises det til nødvendigheten av å få ferdigstilt arbeidet med bruksreglene. I tillegg vises det til viktigheten av å legge til rette for økt omsetning av reinkjøtt, samt behovet for at reindrifftens arealer sikres.

Landbruks- og matdepartementet arbeider nå med en ny melding til Stortinget om landbruks- og matpolitikken. Denne meldingen vil omfatte samtlige områder som sorterer under Landbruks- og matdepartementet, herunder også reindrifften.

2.3 Reindrifftspolitiske virkemidler

De to sentrale virkemidlene for å nå de reindrifftspolitiske målene er reindrifftsloven og reindrifftsavtalen.

Reindrifftsloven som sådan konstituerer ikke reindrifftsretten, men gir en nærmere definisjon av innholdet i disse rettighetene, samt en regulering og styring av utøvelsen. Dette innebærer at reindrifftens rettsstilling ikke er uttømmende regulert gjennom loven. Loven må suppleres med rettigheter ervervet gjennom sedvane, alders tids bruk m.v. I reindrifftsloven legges det opp til en større grad av medbestemmelse i interne forhold i reindrifftsnæringen, enn hva som har vært tilfelle tidligere. Det arbeidsmessige fellesskapet siida utgjør et viktig element i bestemmelsene om intern organisering.

Formålet med reindrifftsloven (§ 1) er å legge til rette for en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift med basis i samisk kultur, tradisjon og sedvane til gagn for reindrifftsbefolkningen selv og samfunnet for øvrig. For å nå disse

målene skal loven gi grunnlag for en hensiktsmessig organisering og forvaltning av reindrifften. Reindrifften skal bevares som et viktig grunnlag for samisk kultur og samfunnsliv i samsvar med Grunnloven § 110 a og folkerettens regler om urbefolkning og minoriteter. Loven skal videre bidra til sikring av reindrifftsarealene i det samiske reinbeiteområdet som reindrifftens viktigste ressursgrunnlag.

Ansvar for sikring av arealene påhviler både innehavere av reindrifftsretten, øvrige rettighetshavere og myndighetene. Utenfor det samiske reinbeiteområdet skal loven legge forholdene til rette for en økologisk og økonomisk bærekraftig utnyttning av reinbeiteressursene i de områder der reindrift foregår. Det er for øvrig en rekke juridiske styringsverktøy ved siden av reindrifftsloven som har betydning for reindrifften. Herunder kan nevnes blant annet plan- og bygningsloven, naturmangfoldloven, energiloven, fjelloven og Finnmarksloven.

Historisk har man omtalt reindrifftsretten som en kollektiv rett. Dette innebærer at det er samene som har ervervet en rett til å drive reindrift på de arealer hvor det fra gammelt av har vært utøvet slik bruk. Det er reindrifftssamene som etnisk gruppe som er bærere av denne rettigheten, og ikke enkeltpersoner eller mindre grupperinger innenfor dette kollektivet. Den enkelte har en andel i den kollektive rett, og ikke eksklusive rettigheter som nyter særskilt vern internt.

Dette utgangspunktet vil i dag måtte nyanseeres. I den senere tid har det innenfor reindrifftsretten skjedd en relativt stor rettsutvikling knyttet til rettigheter. Både rettspraksis, arbeidet med rammebetingelser i reindrifften og arbeidet frem mot en ny lov viser at siidaer kan etablere særskilte rettigheter over den grunn de disponerer. Reindrifftsloven har en rekke bestemmelser som klargjør og fremhever at det skal tas hensyn til etablerte rettigheter.

Gjennom reindrifftsloven av 2007, er reindrifften gitt et større ansvar for en bærekraftig ressursforvaltning av reinbeiteområdene. Bruksreglene vil utgjøre fundamentet i ressursforvaltningen framover, og være en forutsetning for at en rekke av lovens bestemmelser skal komme til anvendelse. Frist for utarbeidelse av bruksregler var satt til 1. juli 2009. Innen 31.12.2011 skal imidlertid samtlige bruksregler være behandlet og godkjent av styringsorganene. Framover vil det være sentralt å sikre og legge til rette for at distriktene følger opp godkjente bruksregler. Utfordringen med å følge opp godkjente bruksregler vil trolig være størst i deler av Finnmark der reindtal

let ikke er i samsvar med beiteressursene, og der tallet på utøvere er for høyt til at målet om økologisk og økonomisk bærekraft blir nådd. Oppfølging av disse distriktene vil kreve ekstra innsats.

Reindriftsavtalen er, ved siden av reindriftsloven, det viktigste redskapet for å følge opp målene og retningslinjene i reindriftspolitikken. I forhandlingene om reindriftsavtalen drøftes de sentrale økonomiske spørsmål som knytter seg til utviklingen i næringen. Her fastsettes retningslinjene for bruken av de økonomiske virkemidlene – blant annet ut fra reindriftslovens intensjon og bestemmelser, og ut fra de behov og utfordringer næringen til enhver tid står overfor.

Fra og med Reindriftsavtalen 2003/04 er tilskuddsordningene lagt vesentlig om i forhold til tidligere. Tilskuddene til siidaandeler og tamreinlag er endret fra ordninger som i stor grad var faste beløp per siidaandel, til ordninger som i større grad premierer produksjon og verdiskaping. Dette innebærer at mens ordningene tidligere var knyttet opp mot et minstekrav til produksjon (kg), er dagens ordninger knyttet til verdien av det som produseres (kr). Videre er det rettet oppmerksomhet mot tiltak som skal legge til rette for økt slaktning og omsetning av reinkjøtt.

Disse endringene har i vesentlig grad bidratt til den positive utviklingen i forhold til reineiernes kjøttinntekter i de senere årene. Dagens tilskuddsordninger for reindriftsnæringen har hatt en annen utvikling i forhold til det øvrige landbruket hvor man de siste år, både nasjonalt og internasjonalt, har redusert de produksjonsavhengige tilskuddene til fordel for mer produksjonsnøytrale ordninger. Noe av bakgrunnen for denne tilnærmingen i reindriftspolitikken er at man ønsker å stimulere til økt slakteuttak og produksjon per rein. Det er og vil være ressursgrunnlaget som setter rammene for reindriftens omfang. Tiltak som stimulerer til størst mulig produksjon per rein på et gitt ressursgrunnlag bidrar til det beste økonomiske resultatet for næringen, og en slik tilpasning vil også bidra til en best mulig måloppnåelsen i reindriftspolitikken.

I tillegg til at dagens tilskuddssystem har hatt en positiv effekt på slakteuttaket og verdiskapingen i reindriften, har forutsigbarheten for næringsutøverne blitt større, samt at omleggingen innebærer en betydelig forenkling i forvaltningen av de ulike tilskuddsordningene.

Fra 2009/2010 har imidlertid markedssituasjonen for reinkjøtt skapt nye og betydelige utfordringer, jf videre omtale i kap. 4.

3 Nærmere om den økonomiske utviklingen i næringen

3.1 Totalregnskapet for reindriften

Økonomisk utvalg for reindriften er oppnevnt av Landbruks- og matdepartementet og har til oppgave hvert år å legge fram et totalregnskap for næringen. Regnskapet utgjør det økonomiske grunnlagsmaterialet for reindriftsforhandlingene. Regnskapet gir en oversikt over verdiene som er skapt i næringen samlet sett ved utnyttelse av produksjonsfaktorene arbeid og kapital, og viser med andre ord samlede inntekter, kostnader og resultat for hele reindriftsnæringen i Norge. Regnskapet for 2009 med budsjett for 2010 ble lagt fram i desember 2010.

Totalregnskapet viser en nedgang i resultatmålene fra 2008 til 2009. Vederlag for arbeid og kapital har en nedgang fra 174,5 mill. kroner i 2008 til 164,2 mill. kroner i 2009 (-10,3 mill. kroner). Målt per årsverk har vederlag for arbeid og egenkapital en nedgang fra 171 000 kroner i 2008 til 162 000 i 2009, og målt per siidaandel har vederlag for arbeid og egenkapital en nedgang fra 297 000 kroner i 2008 til 283 000 kroner i 2009.

Sum produksjonsbaserte inntekter øker fra 161,1 mill. kroner i 2008 til 177,4 mill. kroner i 2009 (16,3 mill. kroner), hovedsakelig som følge av en økning i reinhjordverdien (23,7 mill. kroner). Kjøttinntektene reduseres som følge av et noe lavere slaktekvantum i 2009 (126 tonn), samt at gjennomsnittsprisen gikk ned med 3,03 kroner fra 2008 til 2009. I den forbindelse vises det til at enkelte slakterier har innrapportert feil priser siden 2006. Prisen for 2009 er korrigert. Det har ikke vært mulig å korrigere prisene for 2006–2008. Av den grunn fremkommer en reduksjon i kjøttinntektene fra 2008 til 2009, men som i mindre grad er et uttrykk for den reelle utviklingen. Posten andre produksjonsbaserte inntekter øker med 6,1 mill. kroner fra 2008. Videre øker posten binæringsinntekter med 1,9 mill. kroner.

Sum statstilskudd reduseres fra 87,1 mill. kroner i 2008 til 85 mill. kroner i 2009 (-2,1 mill. kroner). Denne reduksjonen kan i hovedsak knyttes til postene Ordinære tilskudd og Verdiskapingsprogrammet.

Erstatningene for tap av rein økte fra 60,7 mill. kroner i 2008 til 63,5 mill. kroner i 2009 (2,8 mill. kroner), og erstatningene for arealinngrep hadde en nedgang fra 11,4 mill. kroner i 2008 til 4,2 mill. kroner i 2009 (-7,2 mill. kroner). Det er hovedsakelig erstatningene for tap av rein til rovvilt som er økende.

Totalt sett gir dette en økning i de samlede inntektene fra 320,3 mill. kroner i 2008 til 330 mill. kroner i 2009 (9,7 mill. kroner).

Siidaandelenes kostnader øker betydelig fra 108,6 i 2008 til 128,1 i 2009 (19,5 mill. kroner). Felleskostnadene har også en økning fra 16,8 mill. kroner til 21,5 mill. kroner i 2009 (4,7 mill. kroner). Tamreinlagenes kostnader øker fra 8,6 mill. kroner i 2008 til 9,6 mill. kroner i 2009 (1,0 mill. kroner). I sum gir dette en økning i de totale kostnadene fra 134,0 mill. kroner i 2008 til 159,2 mill. kroner i 2009 (25,2 mill. kroner).

Reindriftsutøverne er private næringsdrivende som selv er ansvarlige for kostnadene i driften. Den sterke kostnadsøkningen kan likevel vurderes som bekymringsfull. Det har ikke vært mulig å finne spesielle årsaker utenfor næringen selv, som kan forklare den sterke kostnadsveksten.

Renter på lånt kapital reduseres fra 11,8 mill. kroner i 2008 til 6,6 mill. kroner i 2009 (-5,2 mill. kroner) på grunn av lavere gjeldsnivå samt lavere rentesats.

Budsjettet for 2010 viser en reduksjon i resultatmålene grunnet en negativ prisutvikling.

Tabell 3.1 Sammendrag av reindriftens totalregnskap i perioden 2006-09, samt budsjett 2010 (1.000 kr)

Regnskapsposter	Regnskapstall				Budsjett
	2006	2007	2008	2009	2010 ¹
Produksjonsbaserte inntekter:	145 149	165 134	161 086	177 365	173 326
Kjøtt og biprodukter	117 625	135 116	158 257	142 748	145 700
Endring i reinhjordverdien	8 226	10 155	-16 721	6 991	²
Binæringsinntekter	5 875	5 160	3 871	5 800	5 800
Andre prod.baserte innt. ³	13 423	14 703	15 680	21 826	21 826
Statstilskudd:	69 786	69 202	87 101	84 973	88 438
Ordinære tilskudd	44 523	47 554	54 691	53 143	56 992
Andre tilskudd	18 668	12 902	19 587	19 186	15 777
Ekstraordinære tilskudd	375	181	1 357	0	140
Tilskudd til binæringer	3 567	2 205	2 390	3 091	3 091
Verdiskapingsprogram	1 423	1 372	4 076	2 222	5 400
Tiltak mot radioaktivitet	1 231	1 746	631	935	1 498
Konfl.demp. tiltak rovvilt		3 242	4 369	6 396	5 540
Erstatninger:	52 157	61 279	72 068	67 685	67 011
Tap av rein	35 134	43 020	60 703	63 460	55 728
Arealinngrep	17 023	18 259	11 365	4 225	11 283
Sum inntekter:	267 092	295 614	320 255	330 023	328 776
Kostnader:					
Siidaandelenes kostnader	93 206	100 296	108 586	128 124	131 246
Felleskostnader	16 618	18 841	16 777	21 471	21 994
Kostnader i tamreinlag	6 932	8 583	8 605	9 610	9 844
Sum kostnader:	116 756	127 721	133 968	159 205	163 085
Vederlag for arbeid og kapital	150 336	167 894	186 287	170 818	165 691
Renter på lånt kapital	7 459	9 638	11 774	6 573	6 036
Vederlag for arbeid og egenkapital					
Totalt (1.000 kr)	142 877	158 255	174 513	164 245	159 654
Per årsverk (kr)	141 315	154 994	170 924	161 818	157 140
Per siidaandel (kr)	243 570	268 869	296 791	282 694	274 792
Sum årsverk	1 011	1 021	1 021	1 015	1 016
Antall siidaandeler ⁴	587	589	588	581	581

¹ Det presenteres her budsjett for 2010 i stedet for foreløpig regnskap. Dette har sin årsak i at regnskapstallene ennå ikke foreligger.

² Endring i reinhjordverdien holdes utenfor budsjettet.

³ Posten omfatter arbeidsinntekter, leieinntekter og andre driftsrelaterte inntekter.

⁴ Antall årsverk for reindrift i tamreinlagene (33) er lagt til antall siidaandeler i samisk reindrift.

3.2 Totalregnskapet for 2009 etter reinbeiteområder

Tabell 3.2 viser totalregnskapet for 2009 fordelt etter reinbeiteområder. Det går frem av tabellen at det er klare forskjeller i resultatene mellom områdene. Vederlag for arbeid og egenkapital utgjør for Sør-Trøndelag og Hedmark som ligger høyest, 412.067 kroner per årsverk og for Troms som ligger lavest, 108.449 kroner per årsverk. Det er i regnskapet foretatt oppsplitting av Øst-Finnmark og Vest-Finnmark i soner – se tab 3.3. Her viser tilsvarende beregning at Kautokeino øst ligger lavest med 93.186 kroner per årsverk, mens Polmak/Varanger ligger høyest med 243.586 kroner per årsverk.

Endringer i reinhjordverdien fremkommer i hovedsak som følge av endringer i reintall og flokksammensetning. Tabell 3.2 viser at disse endringene har stor betydning for resultatmålene i de fleste reinbeiteområdene. I tillegg til at endringer i reinhjordverdien har innvirkning på resultatmålene i de fleste reinbeiteområdene innenfor samme år, har de også avgjørende betydning for *endringer i resultatmålene* innenfor et område mellom år.

Endringene fra 2008 til 2009 i totalregnskapets hovedposter gir følgende forklaring til endringene i resultatmålene i de ulike reinbeiteområdene:

- **Øst-Finnmark:** Resultatmålene har en nedgang. Hovedårsaken til dette er økte kostnader. Tilskuddsdelen er redusert, men samtidig har man en økning i erstatningene for tap av rein. Antall siidaandeler er økt med 2.
- **Vest-Finnmark:** Resultatmålene øker. Økte produksjonsbaserte inntekter er årsaken til dette, spesielt reinhjordverdien, i tillegg til at både statstilskudd og erstatninger for tap av rein er økende. Området reduserer med 6 siidaandeler. Kostnadene for området øker.
- **Troms:** Resultatmålene reduseres. Statstilskuddene er redusert, men erstatningene er økt. De totale inntektene har dermed en liten nedgang. Kostnadene har derimot økt. Området har økt med 1 siidaandel.
- **Nordland:** Resultatmålene for området reduseres som følge av en reduksjon i kjøttinntekter og statstilskudd. Erstatningene øker. Kostnadene er svakt økende.
- **Nord-Trøndelag:** Resultatmålene øker. De produksjonsbaserte inntektene øker, det samme gjør erstatninger og statstilskudd.

Kostnadsnivået er stabilt. Det er en økning på 1 siidaandel i området.

- **Sør-Trøndelag/Hedmark:** Resultatmålene for området øker som følge av økte produksjonsbaserte inntekter. Det er en liten negativ endring i reinhjordverdien, samtidig som tilskudd og erstatninger øker noe. Kostnadsnivået er svakt økende.
- **Tamreinlag:** Produksjonsbaserte inntekter øker som følge av litt større slakteuttak. Både statstilskudd og erstatninger øker noe, og på tross av en negativ endring i reinhjordverdien, samt økte kostnader, har man en økning i resultatmålene.

Tabell 3.3 viser at det er store forskjeller mellom sonene i Finnmark, både innenfor områdene og mellom områdene.

3.3 Siidaandelenes økonomi

Gjennomsnittlige nøkkeltall per siidaandel og per rein i de ulike reinbeiteområdene er presentert i tabell 3.4. Tabellen viser at det er store variasjoner mellom områdene. Eksempelvis varierer kjøttinntektene per siidaandel mellom 122.574 kroner i Troms og 454.767 kroner i Sør-Trøndelag/Hedmark. Gjennomsnittlige kjøttinntekter per rein varierer mellom 374 kroner per rein i Nordland og 996 kroner per rein i Sør-Trøndelag/Hedmark. Det er også betydelige variasjoner i gjennomsnittlige statstilskudd mellom reinbeiteområdene. Reinbeiteområdene der flest siidaandeler og distrikter oppfyller kravene i reindriftsavtalens ordninger, får uttelling i form av høyere utbetaling. Dersom inntektsoverføringene relateres til reintall, er overføringene i 2009 størst i Nordland (599 kroner per rein) og lavest i Karasjok (222 kroner). For 2009 er inntektsoverføringene per siidaandel høyest i Sør-Trøndelag/Hedmark (293.000 kroner) og lavest i Nordland (181.000 kroner).

De totale kostnadene per siidaandel varierer også betydelig mellom områdene. Tilsvarende varierer de totale kostnader per rein. Troms og Nordland har det høyeste kostnadsnivået sett i forhold til reintallet (hhv 1116 og 1093 kroner per rein), mens Vest-Finnmark og Karasjok har de laveste kostnadene per rein (hhv 561 og 447 kroner per rein). Variasjonen i kostnadene per rein har sammenheng med driftsstrukturen og størrelsen på driftsgruppene i de ulike områder.

Tabell 3.2 Totalregnskap for 2009 fordelt etter reinbeiteområder (1.000 kr)

Reinbeiteområde	Øst- Finnm.	Vest- Finnm.	Troms	Nord- land	Nord- Tr.lag	Sør- Tr.lag og Hedm.
Produksjonsbaserte inntekter:	55 942	55 428	8 270	10 902	13 761	17 102
Kjøtt og biprodukter	47 483	45 877	5 761	5 404	7 944	13 643
Endr. i reinhjordverdien	-471	3 864	-141	2 016	2 467	-66
Binæringsinntekter	645	3 128	139	479	159	1 249
Andre prod.bas.innt.	8 285	2 559	2 511	3 003	3 191	2 277
Statstilskudd:	24 678	31 647	4 371	8 687	6 272	6 287
Ordinære tilskudd	17 895	16 345	2 643	3 466	4 091	6 115
Andre tilskudd	3 750	11 418	843	2 753	208	93
Ekstraord. Tilskudd	0	0	0	0	0	0
Tilskudd til binæringer	1 319	1 486	0	150	136	0
Verdiskapingsprogr.	610	1 523	25	40	0	24
Tiltak mot radioakt.	0	0	0	320	292	0
Konfl.demp.rovvilt	1 104	875	860	1 957	1 545	55
Erstatninger:	15 587	14 264	9 390	12 515	11 340	4 297
Tap av rein	15 214	13 498	7 903	11 923	10 453	4 177
Arealinngrep	373	766	1 487	592	887	120
Sum inntekter	96 207	101 339	22 031	32 104	31 372	27 686
Kostnader:						
Siidaandelenes kostn.	40 205	50 504	7 600	12 739	7 593	9 482
Felleskostnader	6 343	3 283	6 021	3 111	1 817	896
Kostn. i tamreinlag	0	0	0	0	0	0
Sum kostnader	46 548	53 787	13 620	15 851	9 411	10 378
Vederlag for arbeid og kapital	49 659	47 552	8 411	16 253	21 962	17 308
Renter på lånt kapital	1 935	2 248	494	618	440	825
Vederlag for arbeid og egenkapital:						
Totalt (1.000 kr)	47 723	45 304	7 917	15 635	21 522	16 483
Per årsverk (kr)	140 777	111 313	108 449	229 924	391 314	412 067
Per siidaandel (kr) ¹	266 611	215 734	168 442	363 601	551 852	549 423
Sum årsverk	339	407	73	68	55	40
Antall siidaandeler	179	210	47	43	39	30

¹ Gjennomsnittstall beregnet ut fra totalt antall aktive siidaandeler, dvs. siidaandeler med rein, innenfor hvert reinbeiteområde. Dette innebærer at også siidaandeler med lav eller ingen produksjon inngår i beregningen.

Tabell 3.3 Totalregnskap for 2009 fordelt på soner i Finnmark (1.000 kr)

Reinbeiteområde	Polmak/ Varanger	Karasjok øst	Karasjok vest	Kauto- keino øst	Kauto- keino midt	Kautokeino vest
Produksjonsbaserte inntekter:	21 880	17 006	17 056	18 397	21 006	16 091
Kjøtt og biprodukter	18 062	16 238	13 182	15 176	19 492	11 275
Endring i reinhjordverdien	-813	-548	889	1 384	-960	3 440
Binæringsinntekter	63	173	409	1 569	835	724
Andre	4 567	1 143	2 575	268	1 639	652
Statstilskudd:	10 874	4 224	9 579	8 440	13 900	9 308
Ordinære tilskudd	8 961	3 173	5 761	5 262	6 899	4 184
Andre tilskudd	1 085	593	2 071	2 714	5 522	3 182
Ekstraordinære tilskudd	0	0	0	0	0	0
Tilskudd til binæringer	317	275	727	0	1 053	433
Verdiskapningsprogram	210	0	400	250	68	1 205
Tiltak mot radioaktivitet	0	0	0	0	0	0
Konfliktdempende tiltak rovvilt	301	183	620	214	358	304
Erstatninger:	4 505	5 495	5 588	3 888	5 835	4 541
Tap av rein	4 407	5 220	5 588	3 888	5 835	3 775
Arealinngrep	98	275	0	0	0	766
Sum inntekter	37 259	26 725	32 222	30 725	40 742	29 940
Kostnader:						
Siidaandelens kostnader	15 157	11 372	13 676	18 144	19 687	12 674
Felleskostnader	3 652	2 369	322	789	2 009	485
Kostnader i tamreinlag	0	0	0	0	0	0
Sum kostnader	18 809	13 741	13 998	18 933	21 696	13 159
Vederlag for arbeid og kapital	18 450	12 984	18 224	11 792	19 046	16 781
Renter på lånt kapital	669	639	628	796	1 065	387
Vederlag for arbeid og egenkapital						
Totalt (1.000 kr)	17 782	12 345	17 597	10 996	17 981	16 395
Per årsverk(kr)	243 586	110 772	112 800	93 186	99 342	163 945
Per siidaandel (kr)	395 150	232 921	217 244	180 262	189 273	303 603
Sum årsverk	73	111	156	118	181	100
Antall siidaandeler	45	53	81	61	95	54

Tabell 3.4 Gjennomsnittelige nøkkeltall per siidaandel og per rein for reinbeiteområdene i 2008 (kr).

	Polmak/ Varanger	Karasjok	Vest- Finnm	Troms	Nord- land	Nord- Tr.lag	Sør- Tr.lag/ Hedm
Kjøttinntekter per siidaandel	401 378	219 552	218 462	122 574	125 674	203 692	454 767
Kjøttinntekter per rein	703	474	478	471	374	618	996
Statstilskudd per siidaandel	241 644	103 007	150 700	93 000	202 023	160 821	209 567
Statstilskudd per rein	423	222	330	358	599	486	459
Erstatninger per siidaandel	100 111	82 709	67 924	199 787	291 047	290 769	143 233
Erstatninger per rein	175	178	149	770	863	879	314
Totale inntekter per siidaandel	827 978	439 903	482 567	468 745	746 605	804 410	922 867
Totale inntekter per rein	1 450	949	1 057	1 806	2 214	2 432	2 021
Totale kostnader per siidaand.	417 978	207 007	256 129	289 787	368 628	241 308	345 933
Totale kostnader per rein	732	447	561	1 116	1 093	730	758
Vederlag arbeid og egenkapital per siidaandel	395 156	223 448	215 733	168 447	363 605	551 846	549 433
Vederlag arbeid og egenkapital per rein	692	482	472	649	1078	1668	1203
Reintall per siidaandel	571	463	457	260	337	331	457
Inntekter utenfor reindriften per siidaandel	223 000	240 000	209 000	211 000	181 000	209 000	293 000

Tabell 3.4 viser til dels store forskjeller i lønnsomhet mellom områdene. Den store variasjonen skyldes forskjeller både når det gjelder reintall per siidaandel og inntjening per rein, hvorav sistnevnte ser ut til å ha størst betydning for resultatet. Dette innebærer at en forbedring av siidaandelens økonomi først og fremst betinger økt inntjening per rein, men også økt reintall per siidaandel.

Mange reindriftsfamilier henter betydelige deler av sin inntekt utenfor reindriftsnæringen. Det er i all hovedsak kvinner som står for denne inntekten. Gjennomsnittlig sum lønn m.v. per siidaandel varierer fra 181.000 kroner i Nordland til 293.000 kroner i Sør-Trøndelag/Hedmark. I 2009 utgjør sum lønn m.v. utenfor reindriftsnæringen

224.000 kroner i gjennomsnitt per siidaandel i samisk reindrift.

Tabell 3.5 viser at vederlag for arbeid og egenkapital går ned fra gjennomsnittlig kroner 296.791 i 2008 til 282.694 kroner i 2009. Dette tilsvarer en nedgang på om lag 5 %. Den særlig sterke reduksjonen i Polmak/Varanger for 2008 og 2009 skyldes i første rekke en reduksjon i de produksjonsbaserte inntektene og en økning av kostnadene. Økningen i Vest-Finnmark har sammenheng med økte slakteinntekter, og da særlig i Kautokeino midtre sone. Den betydelige reduksjonen i Troms og Nordland skyldes økte kostnader. Økningene i Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag/Hedmark har sin bakgrunn i økte kjøttinntekter og økte erstatninger.

Tabell 3.5 Vederlag for arbeid og egenkapital per siidaandel i perioden 2005-08 (kr)

Reinbeiteområde	2006	2007	2008	2009
Polmak/Varanger	341 960	528 075	604 945	395 150
Karasjok øst	262 354	379 169	253 324	232 921
Karasjok vest	98 195	176 376	206 230	217 244
Øst-Finnmark	205 082	321 566	319 076	266 611
Kautokeino øst	169 665	200 392	142 945	180 262
Kautokeino midt	157 126	178 457	165 559	189 273
Kautokeino vest	197 571	238 760	257 679	303 603
Vest-Finnmark	177 688	200 180	186 142	215 734
Troms	425 205	179 376	375 521	168 442
Nordland	318 603	294 329	435 065	363 601
Nord-Trøndelag	428 926	386 453	461 041	551 852
Sør-Trøndelag/Hedmark	382 047	474 577	480 716	549 423
Sum samisk reindrift	245 774	273 180	299 671	280 044
Tamreinlag ¹	206 116	195 335	228 580	292 749
Totalt	257 902	284 632	296 791	282 694

¹ Vederlag for arbeid og egenkapital per årsverk for tamreinlagene

4 Sentrale utfordringer og oppgaver

4.1 Innledning

Reindriften gjør Norge rikere. Reindriften som næring, kultur og livsform er på mange måter unik både i nasjonal og internasjonal sammenheng. Reindriften som næring representerer en god og fornuftig ressursutnyttelse i marginale fjell- og utmarksområder. Den bidrar til et næringsmessig mangfold, og den er en sentral bærer og videreutvikler av samisk kultur. Den fortjener derfor positiv oppmerksomhet og fokus på tiltak som kan bidra til at næringen sikres, utvikles og styrkes.

Å sikre, utvikle og styrke reindriftnæringen er krevende utfordringer for både næringen og myndighetene. I dette arbeidet er felles virkelighetsforståelse og samhandling mellom de ulike aktørene en avgjørende forutsetning.

Reindriften utfordringer er mange og sammensatte. Fortsatt er det en utfordring i forholdet mellom beitetrykk og ressursgrunnlag i deler av Finnmark. I tillegg har man i løpet av de siste årene registrert økte konflikter innenfor fellesbei-

teområdene. Konflikten har sin bakgrunn i at tradisjonelle rettighetsområder innenfor disse områdene ikke blir respektert. For Troms reinbeiteområde er hovedutfordringen et underskudd på vinterbeite og en generelt svak økonomi. For de tre sydligste reinbeiteområdene er hovedutfordringen en sikring av arealene for å opprettholde den tradisjonelle nomadiske driftsformen. I samtlige reinbeiteområder er det en økt utfordring knyttet til store tap grunnet rovvilt. Dette er særlig fremtredende i Nordland og Nord-Trøndelag reinbeiteområder. I tillegg er det en utfordring i samtlige områder å få til økt verdiskaping for næringsutøverne.

4.2 Oppfølging av reindriftsloven av 2007-bruksregler og reintall

Godkjente bruksregler er det sentrale verktøyet i ressursforvaltningen etter reindriftsloven av 2007, og et nytt instrument både for næringen og myndighetene.

Myndighetenes arbeid har i 2009 og 2010 vært konsentrert om å bistå og følge opp næringens utarbeidelse av bruksregler. I løpet av 2011 skal

alle distrikt ha fått godkjente bruksregler og reinntall. Således vil oppfølging og kontroll av disse være en viktig oppgave for myndighetene fremover. Det er også utarbeidet egne forskrifter for brudd på bruksreglene. Hensikten med forskriftene er å gi distriktene og den enkelte reineier klare rammer for sin ressurstilpasning.

Reindriftsloven av 2007 innførte et helt nytt prinsipp for styring av reindriften. Tidligere lov som virket i 30 år, viste seg lite effektiv når det gjaldt fastsetting av reinntall. Med så omfattende endringer som 2007-loven innebærer, vil det ta noe tid før loven fullt ut er implementert.

Det har vært en omfattende prosess knyttet til arbeidet med å få godkjente bruksregler og reinntall på plass. Dette har bl.a. gitt seg utslag i at det i noen distrikter har vært behov for nærmere oppfølging med sikte på å forbedre og utfylle de innsendte bruksreglene. Videre har det vært en utfordrende prosess for myndighetene med å få godkjent høyeste reinntall for enkelte distrikt i Finnmark. Dette skyldes hovedsakelig manglende dokumentasjon og sannsynliggjøring av at distriktenes fastsatte reinntall er økologisk bærekraftig. Så snart bruksreglene oppfyller de krav som er satt, bl.a. forutsetningen om et økologisk bærekraftig reinntall, vil de bli godkjent av myndighetene.

På bakgrunn av de store utfordringene man har i Finnmark når det gjelder forholdet mellom reinntall og beiteforhold, foretok Landbruks- og matdepartementet en gjennomgang av Reindriftsstyrets vedtak i desember 2010 om høyeste reinntall for ni distrikter i Finnmark; to for Øst-Finnmark og syv for Vest-Finnmark reinbeiteområde. Departementet kom frem til at det for syv av disse distriktene ikke var sannsynliggjort at det foreslåtte reinntallet var økologisk bærekraftig, og opphevet derfor Reindriftsstyrets vedtak om høyeste reinntall for disse distriktene. Det ble fra departementets side sterkt understreket overfor Reindriftsforvaltningen at fastsatte kriterier og normer for økologisk bærekraft i forbindelse med myndighetenes godkjenning av distriktenes reinntallsvedtak skulle benyttes. Kriteriene og normene er tidligere utarbeidet i et nært samarbeid mellom myndigheter, reindriftsnæringen og forskningsmiljøer. Reindriftsstyret har på denne bakgrunn satt i gang en ny og grundig prosess med sikte på å få fastsatte nye reinntall for disse distriktene. Nye reinntall vil foreligge i midten av april.

For noen distrikter har uenighet om beiterettigheter gjort det vanskelig å avklare beitebruken i bruksreglene, noe som også har bidratt til forsinkelser i utarbeidelsen av bruksregler. Reindrifts-

myndighetene har en særskilt oppfølging i forhold til disse distriktene. Landbruks- og matdepartementet har gitt klare føringer til Reindriftsforvaltningen om at det skal utarbeides bruksregler for alle distrikt, og om nødvendig må det gjøres av myndighetene. En eventuell uenighet om rettighetsmessige forhold er ikke til hinder for å utarbeide bruksregler i og med at disse reglene ikke tar standpunkt til slike spørsmål. Dersom det i ettertid skulle vise seg at rettighetsforholdene var annerledes enn det som legges til grunn for beitebruken, må eventuelt bruksreglene endres.

Landbruks- og matdepartementet vil i den nye stortingsmeldingen om mat- og landbrukspolitikk, komme nærmere tilbake til de problemstillinger og utfordringer som knytter seg til uavklarte rettighetsforhold i reindriften.

4.3 Grenseoverskridende reindrift mellom Norge og Sverige

Konvensjon av 9. februar 1972 mellom Norge og Sverige om reinbeite gjaldt i utgangspunktet fram til 30. april 2002. For å utrede spørsmålet om ny konvensjon ble det i 1997 nedsatt en blandet norsk-svensk reinbeitekommisjon som avgav sin innstilling i mai 2001.

På bakgrunn av Kommisjonens innstilling og høringsuttalelser til denne, fremsto det som klart at det ville gjenstå et betydelig arbeid før Norge og Sverige kunne bli enige om en ny konvensjon. Konvensjonen av 9. februar 1972 ble derfor, ved avtale mellom de to land, forlenget med tre år fram til 30. april 2005.

Under forhandlingene klarte ikke partene å komme til enighet, og kom heller ikke til enighet om ytterligere forlengelse av 1972-konvensjonen. Da denne opphørte å gjelde 1. mai 2005, inntok man på svensk side det standpunkt at Lappekodisillen alene skulle regulere den grenseoverskridende reindriften og at noen ytterligere særskilt lovgivning ikke var nødvendig. Stortinget vedtok 17. juni 2005, jf Ot.prp. nr. 75 (2004-2005), endringer i lov 9. juni 1972 om reinbeite mellom Norge og Sverige. Denne innebar at forvaltningssystemet i henhold til 1972-konvensjonen ble videreført på norsk side i påvente av en ny konvensjon. Svenske samebyer ble dermed i hovedsak gitt tilgang til de samme områder og på samme vilkår som under 1972-konvensjonens gyldighetstid. Dette innebærer at rettstilstanden for den grenseoverskridende reindriften etter 1. mai 2005 har vært forskjellig i de to land.

Forhandlingene med Sverige om en ny reinbeitekonvensjon ble tatt opp igjen i desember

2005 etter at de to land var blitt enige om et nytt felles mandat for videre forhandlinger. Forhandlingene som har vært ført på dette grunnlaget, ble slutført i februar 2009. Delegasjonene kom da til enighet om utkast til konvensjon med tilhørende vedtekter for de felles forvaltningsorganer som foreslås opprettet og områdeprotokoll med den geografiske områdefordelingen, herunder nærmere bestemmelser om gjerder.

Forhandlingsresultatet ble undertegnet av landbruks- og matministeren og den svenske jordbruksministeren 7. oktober 2009. Med undertegningen har de to land forpliktet seg til en videre oppfølging mot ratifikasjon og ikrafttredelse.

Konvensjonen ble sendt på høring sommeren 2010 med høringsfrist 15. oktober 2010. Det skal nå gjennomføres konsultasjoner med Sametinget og NRL, blant annet i lys av det som har framkommet i høringen.

Det har vært kontakt med det svenske Landsbygdsdepartementet (tidligere Jordbruksdepartementet). Ut fra denne kontakten er det grunn til å tro at prosessen på svensk side vil kunne ta noe lenger tid enn tidligere forutsatt fordi det i forbindelse med høringen der har kommet opp spørsmål som nå krever visse avklaringer. Det vil imidlertid være fortsatt kontakt mellom svenske og norske myndigheter med sikte på en videre oppfølging mot ratifikasjon og ikrafttredelse av konvensjonen så snart det er mulig.

I og med at ny Norsk-svensk reinbeitekonvensjon ennå ikke er operativ, er situasjonen fortsatt slik at mangel på avtale forhindrer norske reinbeitedistrikt i å bruke vinterbeiter i Sverige. For å sikre driftsgrunnlaget for disse distriktene, inneholder Reindriftsoppgjøret 2011/2012 forslag om å omdisponere 2,5 mill. kroner til føring og andre tiltak fra kapittel 1147 post 71 til kapittel 1151 post 51 i 2011. Dette er en økning på 0,5 mill. kroner fra tidligere år. Økningen har sin bakgrunn i økte utgifter knyttet til transport og føring. Styret for Reindriftens utviklingsfond vil få i oppdrag å justere satsene for disponering av midlene i samsvar med økningen.

4.4 Markedsforhold

4.4.1 Innledning

Produksjon av reinkjøtt utgjør i størrelsesorden 1-2 % av den totale produksjonen av rødt kjøtt i Norge. I den siste tiårsperioden er det årlig slaktet mellom 900 og 1.900 tonn norsk rein ved registrerte slakterier.

Et velfungerende reinkjøttmarked er avgjørende for å nå reindriftspolitiske mål. Dette gjelder gjennom hele verdikjeden fra vidde til bord. Et velfungerende marked vil også være viktig i forbindelse med reineiernes oppfølging av bruksreglenes krav til reduksjon av reintallet.

Etter ønske fra næringen ble avtalepartene i forbindelse med forhandlingene om Reindriftsavtalen 2002/2003 enige om å oppheve målprisen på reinkjøtt. Etter den tid har man hatt fri prisdannelse på reinkjøtt innenfor den beskyttelse importvernet har gitt. Siden 2003 er det heller ikke gitt anledning til import av reinkjøtt til redusert toll.

Markedstiltak er i utgangspunktet et ansvar for næringen og aktørene i verdikjeden. Gjennom de erfaringer som er høstet har det imidlertid vist seg at det kan være behov for et mer direkte engasjement fra statens side. Hovedgrunnen til dette er at oppfølgingen av reintallstilpasningen i Finnmark krever en mer aktiv offentlig innsats.

4.4.2 Ekstraordinære tiltak høsten 2010 og våren 2011

Etter et rekordstort slakteuttak de første ukene av slaktesesongen 2009/2010, stoppet slaktingen i Finnmark tilnærmet opp etter oktober. En gjennomgang gjennomført av Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning viser at det var flere årsaker til slaktestoppen. Her nevnes høy pris, finanskrisen, tap av markedsandeler og da særlig innenfor storhusholdningsmarkedet, manglende markedsføring, samt manglende leveringsavtaler og distribusjonsløsninger for å få reinkjøttet ut i butikk.

Ved inngangen til slaktesesongen 2010 var situasjonen fortsatt svært vanskelig. Grunnet en vanskelig markedssituasjon og svak likviditet hos slakteriene i Finnmark, fikk mange reineiere i dette området ikke mulighet til slakting.

Utover de problemer reineierne sto overfor knyttet til oppfølging av bruksreglene og faren for at reinen ble sluppet inn på vinterbeitene, ville manglende slakting sette flere reindriftsfamilier i en vanskelig økonomisk situasjon. På bakgrunn av de nevnte forhold var det behov for å sette inn tiltak som omgående la til rette for at reineierne fikk slaktet. Partene i Reindriftsavtalen ble derfor enige om å etablere en midlertidig reguleringsordning fram til 31. desember 2010 som kunne sikre slakteriene i Finnmark avsetning, og som gjennom det la til rette for at reineierne fikk tilbud om slakting. Partene var også enige om å henvende seg til og bruke Nortura SA som operatør

for tiltaket, jf for øvrig Norturas rolle og erfaring som markedsregulator innenfor kjøttsektoren for øvrig.

Reguleringstiltaket virket etter hensikten. Imidlertid var situasjonen i desember slik at selv om man hadde et rekordstort slakteuttak høsten 2010, var det fortsatt flere reineiere som ikke hadde fått slaktet som ønsket. Med bakgrunn i tilbagemeldinger fra Mattilsynet om rein i svært dårlig kondisjon i enkelte distrikt, samt at slakteriene meldte om at markedssituasjonen innebar slaktestopp etter nyttår, valgte avtalepartene å forlenge avtalen med Nortura fram til 31. mars 2011.

For å dekke deler av utgiftene knyttet til reguleringslageret i 2010/2011, og for å legge til rette for tilstrekkelig markedsarbeid våren 2011, inneholder Reindriftsoppgjøret 2011/2012 forslag om å øke bevilgningen på Reindriftsavtalen 2010/2011 kapittel 1151 post 51 med 7,0 mill. kroner for budsjettåret 2011.

4.4.3 *Nærmere om avviklingen av reguleringslageret*

Frist for å kunne levere reinkjøtt til regulering er satt til 31. mars 2011. Det kan legges til grunn at man på dette tidspunktet har et reguleringslager på om lag 500 tonn, herunder om lag 150 tonn finnbiff og småkjøtt, samt 350 tonn hele slakt. De siste årene har totalproduksjonen av reinkjøtt variert rundt 2000 tonn. Et reguleringslager på 500 tonn vil dermed utgjøre $\frac{1}{4}$ av den totale produksjonen i slaktesesongen 2010/2011.

Kjøtt av rein er omfattet av Omsetningsloven og kan ilegges omsetningsavgift, selv om det i praksis ikke har skjedd. Departementet legger imidlertid til grunn at gitte retningslinjer for markedsregulering av kjøtt av storfe, fastsatt av Omsetningsrådet 23. juni 2009 med hjemmel i omsetningsloven, også bør kunne anvendes så langt de passer, i forhold til disponering av reguleringslageret for reinkjøtt. Basert på retningslinjene fra Omsetningsrådet skal salg fra reguleringslageret gjennomføres på åpne og konkurranseøytrale vilkår.

På det tidspunkt det åpnes for salg fra lageret, vil LMD ut fra gjeldende markedssituasjon, fastsette frysefradrag for slakt av rein og annet reinkjøtt.

Avviklingen av reguleringslageret må gjennomføres slik at man mest mulig reduserer de negative konsekvensene for private aktører som i dag har reinkjøtt på lager, og samtidig slik at man raskest mulig kan oppnå mer normale markedsforhold innenfor denne sektoren.

Ved at reguleringslageret utgjør en så stor andel av den totale omsetningen av reinkjøtt, samt at WTO-avtalen setter begrensninger i forhold til muligheten for å eksportere lageret, vil en avvikling av lageret få konsekvenser for reinkjøttmarkedet. Imidlertid er det slik at markedssituasjonen for reinkjøtt har vært vanskelig de siste to årene. Det må derfor antas at prisen på reinkjøtt vil gå ned uavhengig av effektene fra avviklingen av reguleringslageret.

Hvor store konsekvenser en avvikling av reguleringslageret vil kunne få for reinkjøttmarkedet, vil bl.a. være avhengig av når det blir åpnet for salg fra lageret, tidsperspektivet for avvikling av lageret, samt størrelsen på frysefradraget. En snarlig avvikling av hele lageret måtte nødvendigvis innebære fastsetting av et frysefradrag som ville medføre en betydelig prisreduksjon på reinkjøttet. Utover dagens vanskelige markedssituasjon, har dette sammenheng med at sommermånedene er de månedene av året hvor det tradisjonelt selges minst reinkjøtt. En betydelig prisreduksjon ville også innebære at reinkjøttbedriftene måtte selge ut eget lager med tap. For enkelte bedrifter ville tapet bli vesentlig. Dette kunne innebære at disse bedriftene ikke hadde mulighet til å ta imot rein til slakt høsten 2011, med de konsekvenser dette ville ha i forhold til mulighetene for slakting og arbeidet med å tilpasse reintallet til beitegrunnlaget.

På bakgrunn av de nevnte forhold har departementet kommet til at det bør brukes noe tid på avviklingen av lageret. Departementet legger opp til å åpne for salg med frysefradrag av en begrenset mengde fra lageret i starten av juni. Dette salget vil først og fremst være viktig som et tydelig signal om et mulig prisbilde for kommende slaktesesong, og dermed gi aktørene muligheter til tilpasning av sine planer. Departementet legger videre opp til at det åpnes for salg fra lageret og med et noe større kvantum fra begynnelsen av august. For det framtidige prisbildet på reinkjøtt i markedet, kan det forventes at dette salget vil kunne bli mer førende. Departementet tar deretter sikte på at lageret kan avvikles i løpet av 2011/2012 ut fra vurderinger av markedssituasjonen. Kostnadene til avviklingen vil som nevnt være knyttet til frysefradrag. Så lenge kjøttet ligger på lager påløper det kapitalkostnader.

I en situasjon hvor kostnadene knyttet til disponering av lageret måtte komme til å overstige forslaget om en tilleggsbevilgning på 7,0 mill. kroner for 2011, forutsettes det at kostnadene dekkes innenfor reindriftsavtalens ramme, jf kapittel 1151 post 51 "Reindriftens utviklingsfond", og eventuelt

ved omdisponeringer innenfor avtalen. Det vises i denne sammenhengen også til at finansiering innenfor reindrifftsavtalens rammer hele tiden har vært en forutsetning, som avtalepartene var enige om både da reguleringen ble etablert og siden da den ble forlenget.

4.4.4 Slakte- og mottakssituasjonen

Siden 2002/2003 har reindrifftsneringen selv ved NRL som avtalepart, hatt ansvar for oppfølging av slakte- og markedsforhold. Det er ikke målpris for reinkjøtt eller andre reguleringer, ut over den generelle beskyttelsen av markedet som det tollbaserte importvernet gir.

I en mer utfordrende situasjon knyttet til markedsregulerende tiltak, herunder oppfølging og avvikling av det reguleringslageret som partene var enige om å etablere i slaktesesongen 2010/2011, valgte NRL å bryte årets forhandlinger.

Departementet mener at dette forholdet, og erfaringene fra de to siste slaktesesongene, synliggjør et behov for en noe nærmere vurdering. For å skape større forutsigbarhet i reinkjøttmarkedet, og for å sikre at reineierne får slaktet, har departementet vurdert ordinær og løpende markedsregulering for reinkjøtt som et alternativ.

Innføring av markedsregulering for reinkjøtt vil måtte innebære at omsetningsloven av 1936 kommer til anvendelse fullt ut, og at det innføres omsetningsavgift på reinkjøtt slik denne loven hjemler. Etter loven blir bruken av avgiftsmidlene styrt av Omsetningsrådet. Reindrifften er ikke representert i Omsetningsrådet, hverken ved egne organisasjoner eller gjennom øvrige bransjeorganisasjoner. Løpende markedsregulering ville også måtte medføre en gjeninnføring av målpris el som grunnlag for regulering og styring av pris.

Sammenlignet med andre kjøttslag hvor det gjennomføres markedsregulering, er totalproduksjonen av reinkjøtt meget begrenset. Dette innebærer at en omsetningsavgift på reinkjøtt trolig måtte settes til 4-5 kroner per kg. En markedsregulator for reinkjøtt måtte være i stand til å ta en betydelig posisjon i markedet for å kunne drive effektiv regulering, og herunder garantere for mottak av rein til slakt. Utover en stabilitet og økt grad av forutsigbarhet i reinkjøttmarkedet totalt sett gjennom finansiering av regulerende tiltak, ville en slik markedsregulering lett kunne få negativ innvirkning på de småskalabedriftene som er etablert de siste årene, samt ha innvirkning på prisen til reineier. Innføring av målpris og mer løpende markedsregulering ville også skille seg

fra utviklingen på andre områder der slik regulering enten er avvirket (kylling) eller redusert (storfe).

Ut fra en helhetsvurdering ser departementet det fortsatt som en mer hensiktsmessig strategi å stimulere de ulike aktørene i verdikjeden for reinkjøtt til å ta et større ansvar i forhold til å øke slaktingen, produktutvikling og kvalitet, og dermed omsetningen av reinkjøtt. Denne vurderingen er basert på en forutsetning om at markeds- og slaktesituasjonen er normalisert fra kommende sesong, bl.a. ved et prisnivå som klarer markedet. I motsatt fall er departementet innstilt på at det eventuelt må gjøres en ny vurdering.

På kort sikt er det likevel slik det er redegjort for, med finansiering innenfor reindrifftsavtalens rammer, også nødvendig med mer direkte tiltak som kan bringe dette markedet i balanse.

4.5 Sikring av reindriffts arealer

Reindriffts største utfordring på lang sikt er å sikre reindriffts arealer. Med bakgrunn i økte interesser i bruk og utnyttelse i de områder hvor det utøves reindrift, vil denne utfordringen øke. Det er en politisk målsetting å opprettholde reindriffts tradisjonelle nomadiske driftsform. Av den grunn vil departementet forsterke innsatsen på dette området. Utover konkrete tiltak vil det være av sentral betydning at de ulike aktørene har en felles virkelighetsforståelse, som gir grunnlag for god samhandling og gode løsninger. Samtidig kreves det et høyt kunnskapsnivå hos politikere og myndigheter når det gjelder de ulike sidene ved reindrifften.

Plan- og bygningsloven er den sentrale loven i forhold til arealforvaltning innenfor reinbeiteområdene og det sentrale virkemiddelet for en bedre sikring av arealene. I plan- og bygningsloven er det en rekke nye verktøy som gir kommuner og fylkeskommuner mulighet til å følge opp nasjonale mål om å sikre det materielle grunnlaget for den samiske reindrifften. Grunnloven § 110a og internasjonale regler forplikter både kommunale, regionale og statlige myndigheter til å gjøre hensynet til samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsnivå til gjenstand for særskilt behandling og vurdering i samfunnsplanleggingen generelt, og i arealplanleggingen spesielt. Dette gjelder i samtlige kommuner og regioner hvor det utøves samisk reindrift.

Ett enkelt reinbeitedistrikt kan strekke seg over flere kommuner og fylker. For disse er det svært ressurskrevende å følge opp samtlige planprosesser som berører distriktet. For å få en til-

fredsstillende arealforvaltning innenfor hele distriktets areal, er man derfor avhengig av helhetstenking og et samarbeid mellom kommuner, og mellom kommunal og regional forvaltning. Departementet vil fremheve at både interkommunale planer og regionale planer er egnede verktøy for å sikre større grad av forutsigbarhet og helhetsplanlegging i forhold til reindriftens arealer. I tillegg kan planer for sikring av reindriftens arealer følges opp etter plan- og bygningsloven. Det er en forutsetning at fylkeskommuner og kommuner innenfor de samiske reinbeiteområdene bruker disse verktøyene for å sikre en mer helhetlig forvaltning av det enkelte distriktet sine arealer. Det er viktig at de følger opp nye krav til medvirkning og deltagelse fra den utøvende reindriften ved oppstart og gjennomføring av ulike planprosesser. Det er likeledes viktig at reindriftsforvaltningen kommer tidlig inn i prosessene.

4.6 Kvinner i reindriften

Kvinneres stilling har tradisjonelt vært sterk i reindriften. Reindriftskvinnene har vært den sentrale personen i organisering av familiens næringsdrift, økonomi, opplæring og oppdragelse av barn og ungdom, produksjon av nødvendige klær og bruksgjenstander, samt stått for det alminnelige husholdet.

Reindriftskvinnens posisjon i reindriften har likevel gradvis blitt svekket. Dette har bl.a. sin årsak i overgangen fra naturalhusholdet til pengeøkonomien. I dag er det en skjevhet mellom kjønnene ved at mennene i sterkere grad blir bundet til næringen enn kvinnene. Kvinnene har pga bedre utdanning større muligheter når det gjelder yrkesvalg, mens mannen ikke får reelle valgmuligheter i yrkeslivet pga manglende utdanning. Det er en klar tendens at kvinner forlater reindriftsnæringen og de samiske bosetningsområdene. For Finnmarks vedkommende er disse utviklingstrekkene særlig markert.

Det er en målsetting å styrke kvinnens stilling i reindriften. I dette arbeidet er det sentralt hvilken politikkkutforming kvinner i tilknytning til reindriften ønsker og etterspør. Kvinneres deltagelse i reindriften har i de fleste tilfeller en positiv innvirkning på økonomien. Kvinneres deltagelse er også viktig i en kulturell og sosial sammenheng. I tillegg fremheves det at kvinnene har en sentral funksjon i overføringen av kunnskap som for eksempel språk, duodji (samisk husflid) og matkultur til barn og unge i reindriften. Mange av de tradisjonelle elementene i reindriftskulturen overføres slik til neste generasjon gjennom kvinner.

En styrking av kvinners stilling i reindriften er også viktig for rekruttering.

Det er gjennomført flere utredninger de siste år når det gjelder reindriftskvinnens stilling. Ved forhandlingene om Reindriftsavtalen 2010/2011 ble avtalepartene enige om å nedsette en arbeidsgruppe for å gå gjennom og vurdere eksisterende utredningsmateriale. Formålet var å foreslå konkrete tiltak som kan fremme likestillingen i reindriften.

I forkant av forhandlingene om Reindriftsavtalen 2011/2012 mottok avtalepartene rapporten "Likestilling i reindriften". Rapporten gir en vurdering og en kartlegging av eksisterende utredningsmateriale om reindriftskvinnens stilling. I tillegg fremmes en rekke konkrete forslag for å fremme likestillingen i reindriften. Det er et grundig og omfattende arbeid som er gjennomført, og LMD vil benytte rapporten aktivt i forhold til departementets arbeid med å styrke kvinnes stilling i reindriften. Når det gjelder den konkrete behandlingen og oppfølgingen av rapporten vises det til kapittel 5.3.1.

4.7 Tap av rein grunnet rovvilt

De viktigste tapsårsakene i reindriften er rovvilt, sult, sykdom, ulykker og påkjørsler. Hovedårsaken til at reindriftsnæringen er spesielt utsatt for rovvilttap er at beitingen skjer i utmark året igjennom. Næringen er derfor særlig sårbar ved en økning i rovviltstammene. Tapene skjer hovedsakelig i kalvingsperioden på våren og i vinterperioden.

Stortinget behandlet våren 2004 St.meld. nr. 15 (2003-2004) Rovvilt i norsk natur. I denne settes det et overordnet mål om å bevare levedyktige stammer av de store rovdyrene samtidig som konflikten i forhold til beitedyr skal minimaliseres. Det er innført et regime med forvaltningsregioner og regionale rovviltnemnder, og det er utarbeidet forvaltningsplaner for hver region. Det er videre fastsatt nasjonale bestandsmål for hver enkelt art, fordelt mellom de ulike forvaltningsregionene.

Bestandsmålene for hver enkelt region er søkt oppnådd gjennom en arealdifferensiering som innebærer at arealene deles inn i henholdsvis prioriterte rovviltområder og prioriterte beiteområder. Det blir gjennomført en evaluering av forvaltningsplanene, samt at bestandsmål for bjørn og ulv revideres i løpet av 2011. I tråd med regjeringsplattformen for 2009-2013, er det et mål om å holde bestandene av rovviltet så nær det fastsatte målet som mulig.

I de senere årene har bestanden av jerv og gaupe i flere regioner ligget over det fastsatte bestandsmålet. Likeledes har det jevnt over vært en økning i både tap av beitedyr og erstatningsutbetalinger til beitenæringene i disse områdene. Kvotene for både gaupe og jerv har økt, og kvoten for gaupe har stort sett vært tatt ut under den ordinære jakta. Ordinær lisensfelling av jerv er derimot krevende, og fellingene har foreløpig hatt lavere effektivitet enn ønskelig i flere regioner. Ekstraordinært uttak av jerv er derfor de senere årene blitt gjennomført etter jakttidas utløp 15. februar. Til tross for dette var bestanden av jerv i 2010 fortsatt godt over bestandsmålet på landsbasis.

Innenfor rammene av gjeldende norsk rovviltpolitikk, vil regjeringen fortsatt legge til rette for slikt uttak i de områder hvor den ordinære lisensfellingene ikke bidrar til å redusere jervebestanden mot bestandsmålene. Det tas sikte på å gjennomføre uttak i nær dialog med næringsutøvere i de aktuelle områdene. Videre vil rovvilt som utgjør potensiell skade for beitedyr i områder som er prioritert for beitedyr, raskt kunne tas ut gjennom kvotejakt, lisensfelling eller ved ekstraordinært uttak. En forutsetning for slik felling er imidlertid at det ikke finnes andre tilfredsstillende løsninger, og at slik felling ikke er skadelig for bestandens overlevelse. SNO vil kunne bistå kommunale og private jaktlag ved behov. Det tas også sikte på å få egnede løsninger i områder uten faste jaktlag. Kongeørn er en stor skadevolder i reindriften og vil bli innlemmet i overvåkingsprogrammet for rovvilt. Dette vil bidra til mer kunnskap om utbredelse og bestandsstørrelse.

Tap grunnet fredet rovvilt har i de senere årene ført til en særlig bekymringsfull situasjon i det sørsamiske reinbeiteområdet. Det store tapet til rovvilt går utover produksjon og lønnsomhet i næringen. Som et ledd i å forbedre situasjonen i de sørsamiske områdene, oppnevnte regjeringen en arbeidsgruppe ledet av fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Arbeidsgruppen fikk i oppdrag å komme med forslag til tiltak for å redusere konfliktnivået mellom rovvilt og reindrift. Arbeidsgruppen leverte en rapport høsten 2009 med forslag til tiltak både i rovviltforvaltningen og i reindriften. Forslagene i rapporten har vært til vurdering, og flere av forslagene vil bli fulgt opp. I forbindelse med denne oppfølgingsprosessen gjennomføres det konsultasjoner med NRL og Sametinget.

Den nåværende erstatningsordningen base- res i stor grad på krav om dokumentasjon av tap. På landsbasis blir det innvilget erstatning for ca.

25 % av det som søkes erstattet som drept av fredet rovvilt. Av antallet som blir erstattet er ca. 6 % dokumentert eller sannsynliggjort drept av fredet rovvilt. Det er gjennom forskning påvist at det kreves store ressurser for å dokumentere tapene på grunn av rovdyr, og at det under alle omstendigheter kun er en begrenset del som kan dokumenteres.

I 2010 opprettet myndighetene en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å vurdere dagens erstatningsordning, og en eventuell ny risikobasert erstatningsordning. Gruppen som består av forskere, reineiere og forvaltning vil komme med sin anbefaling i løpet av våren 2011.

Det er videre nødvendig å klarlegge nærmere de regionale/områdevis forskjeller i tapsårsak, særlig de tidlige kalvetapene. Det er på denne bakgrunn igangsatt omfattende studier for å dokumentere produksjon og tap i Troms, Nordland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag/Hedmark. Dette arbeidet startet i 2008 og gjennomføres av Norsk institutt for naturforskning (NINA). Studiet er en utvidelse og videreføring av pågående studier i Finnmark.

De siste årene er det avsatt mer midler til tapseforebyggende og konfliktdempende tiltak mellom rovvilt og beitedyr. I reindriften er det imidlertid på grunn av driftsformen med beiting i utmark året gjennom, begrensede muligheter for å iverksette effektive forebyggende tiltak. Tiltak som har vært utprøvd og benyttet er for eksempel kalving i gjerde, føring, ekstraordinært tilsyn og flytting til rovviltfrie områder. Tiltakene er både arbeids- og kostnadskrevende, og de kommer ofte i konflikt med reindriften driftsmåter. Det er også vanskelig å finne egnede rovviltfrie arealer. Dette gjelder særlig i de sørsamiske reinbeiteområdene, hvor det i dag er et stort press på reindriften arealer.

4.8 Konvensjonen mellom Norge og Finland om bygging av reingjerder med mer

Norge og Finland inngikk 3. juni 1981 en konvensjon om oppføring av reingjerde langs grensen, samt andre tiltak for å hindre at rein kommer over i det annet land. Avtalen innebærer bl.a. oppføring av i alt ca. 460 km med sperregjerder. Ansvaret for disse gjerdene er fordelt på de to land. Det er opprettet en reingjerdekommisjon som skal overvåke bygging og vedlikehold. Konvensjonen gir også regler om framgangsmåten som skal følges når rein krysser grensen. Avtalen forlenges med ti år av gangen, og må sies opp med minst to års varsel.

Den finsk-norske reingjerdekommissjonen har tatt opp spørsmålet om oppsigelse av gjeldende konvensjon med sikte på å forhandle fram en ny. Kommisjonen påpeker at foruten påkrevet revisjon og oppdatering av selve konvensjonsteksten, er det også nødvendig å foreta en gjennomgang av de fastsatte gjerdestrekninger. I denne forbindelse er det også påpekt behov for å oppføre gjerde på strekningen i Finnmark langs Tanadalen hvor det i dag ikke er avtalefestet oppføring av gjerde. Det har i dette området i mange år vært konflikter om rein som er kommet over fra norsk side til Finland.

Landbruks- og matdepartementet har drøftet dette spørsmålet med Jord- og Skogbruksministeriet i Finland, og det er tilslutning om å følge opp anmodningen fra reingjerdekommissjonen.

På et møte i Helsinki 25. november 2010 var landbruks- og matministeren Lars Peder Brekk og landbruks- og skogbruksminister Sirkka-Liisa Anttila enige om at de to landene skal innlede forhandlinger om en revisjon av konvensjonen så snart det lar seg gjøre. Utenriksdepartementet har nå sendt en formell henvendelse til finske myndigheter om dette spørsmålet.

5 Nærmere om Reindrifftsoppgjøret 2011/2012

5.1 Økonomisk ramme og periode

Det foreslås at bevilgningen for Reindrifftsoppgjøret 2011/2012 settes til 102,0 mill. kroner. Oppgjøret vil tre i kraft 1. juli 2011 og gjelde til 30. juni 2012. Reindrifftsoppgjørets økonomiske ramme og fordelingen av det gjelder budsjettåret 2012. Bevilgningene innarbeides i statsbudsjettet på ordinær måte gjennom Prop. 1 S (2011-2012) for Landbruks- og matdepartementet. Foreliggende proposisjon om reindrifftsoppgjøret fremmes som tidligere for behandling i vårsesjonen.

5.2 Priser

Fram til og med Reindrifftsavtalen 2001/2002 definerte man en målpris for reinkjøtt. Målprisen var ikke en maksimalpris, men en pris som avtalepartene mente var mulig å oppnå i markedet under de aktuelle markedsforhold. Importvernet for reinkjøtt var koblet til reindrifftsavtalens målprissystem ved at målprisen var styrende for utløsning av administrativ tollnedsettelse, og størrelsen på tollsatsene ved slik nedsettelse. Under forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2002/2003 ble imidler-

tid avtalepartene enige om å oppheve målprisen for reinkjøtt fra og med dette avtaleåret. Dette innebærer fri prisdannelse for reinkjøtt innenfor den beskyttelse importvernet gir. Denne ordningen videreføres for Reindrifftsoppgjøret 2011/2012. Det vises til nærmere omtale av importordninger under punkt 5.7.

5.3 Utviklings- og investeringstiltak

LMD foreslår en bevilgning til Reindrifftsens utviklingsfond for Reindrifftsoppgjøret 2011/2012 på 32,8 mill. kroner mot 30,0 mill. kroner i Reindrifftsavtalen 2010/2011. Ut fra fondets økonomiske situasjon, har LMD valgt at tildelingsrammen for RUF for 2012 blir satt tilsvarende som bevilgningsrammen. LMD legger til grunn at RUFs styre skal utøve sin myndighet med utgangspunkt i tildelingsrammen, og at styret selv legger opp til en plan for disponering av ikke øremerkede midler som kan understøtte målsettingene for reindrifftspolitikken.

5.3.1 Kvinnerettede tiltak

Avsetningen på 1,0 mill. kroner til kvinnerettede tiltak opprettholdes. LMD legger stor vekt på arbeidet med å fremme likestilling i reindriffts næringen. Selv om et slikt arbeid må settes i et mer langsiktig perspektiv, er det viktig at det arbeides kontinuerlig med målrettede tiltak. De øremerkede kvinnerettede midler gir muligheter for et slikt arbeid. Med bakgrunn i rapporten "Likestilling i reindriften" vil Reindriftsforvaltningen foreta en gjennomgang av retningslinjene for bruk av kvinnemidlene. Retningslinjene vil bli behandlet av RUF-styret. De nye retningslinjene skal danne grunnlaget for bruk av de fremtidige kvinnerettede midlene.

LMD viser til at rapporten "Likestilling i reindriften" er en omfattende og grundig rapport med forslag til mange tiltak for å fremme likestilling og styrke kvinnes situasjon i reindriften, og at den representerer både utfordringer og behov for en aktiv oppfølging.

Rapporten viser betydningen av at strategier og tiltak i den kvinnerettede satsingen spenner over et vidt spekter, og at både kortsiktige og langsiktige tiltak bør vurderes i sammenheng. Den viser også betydningen av at mange aktører må engasjeres og ansvarliggjøres i et slikt arbeid. Det er derfor viktig at oppfølgingen av dette arbeidet skjer på en systematisk og målrettet måte, herunder at det foretas en prioritering som sørger for

at innsatsen settes inn der den gis størst mulig effekt.

Ansvar for gjennomføring av de foreslåtte tiltakene ligger hos flere instanser og myndigheter. Det er viktig at disse ansvarliggjøres i oppfølgingen slik at også virkemidler utenfor reindriftsavtalen kan benyttes i arbeidet med å styrke kvinnes situasjon i reindriften. Dette innebærer at partene må ha en aktiv pådriverrolle overfor berørte og ansvarlige parter.

LMD vil følge opp rapporten på en systematisk og grundig måte. I og med at tiltakene spenner over et vidt spekter og berører flere instanser/myndigheter, vil LMD starte oppfølgingen med at rapporten sendes ansvarlige parter til uttalelse og vurdering. Det forutsettes at NRL sørger for at næringen får tilsendt rapporten for uttalelse og vurdering. Videre vil LMD drøfte oppfølgingen av rapporten i forbindelse med forskriftsmøtet i juni. Under forhandlingene om Reindriftsavtalen 2012/2013 skal den videre oppfølgingen av den kvinnettede satsingen drøftes grundig, herunder en prioritering av tiltak.

5.3.2 *Forskning og utvikling*

De siste årene har det vært avsatt 4,5 mill. kroner til forskning og veiledning. Foruten en øremerking på 150.000 kroner til et forskningsprosjekt på Fosen, har departementet valgt ikke å foreta en avsetning til forskning og veiledning i 2011.

Når det gjelder forskningsprosjektet på Fosen vises det til rapporten fra arbeidsgruppen for reduksjon av konfliktnivået rovdyr-reindrift i Nord-Trøndelag, hvor det signaliseres behov for bedre helsedata innen reindriften i Sør- og Midt-Norge. Det signaliseres også at det er tegn som tyder på at sykdomspanoramaet i reinflokkene er i ferd med å forandre seg som følge av klimatiske endringer. Behovet for at relevante instanser tilføres nødvendig kompetanse for kartlegging av situasjonen, alene eller i samarbeid med veterinære instanser, blir også understreket. Mattilsynet vil bli gitt i oppdrag å gjennomføre et pilotprosjekt for å følge opp behovet som er signalisert i rapporten. Prosjektet skal være ferdigstilt i løpet av 2011.

Når det gjelder utlysning av forskningsmidlene for 2012, ser LMD behov for at forskningsprosjekter om spisekvalitet på reinkjøtt prioriteres. Det er sentralt å få kartlagt årsaker til kvalitetsforskjeller og hva som fremmer økt kvalitet. LMD viser til at det kan tas ut en vesentlig høyere pris av ferske produkter av reinkjøtt enn av frosen vare. I den forbindelse er det behov for økt kunnskap knyttet til hva som forlenger holdbarhe-

ten på ferske produkter, og hva som er årsaken til at reinkjøtt fra enkelte områder har lengre holdbarhet som fersk vare enn fra andre områder.

I forbindelse med forhandlingene om Reindriftsavtalen 2010/2011 ble avtalepartene enige om å prioritere forskningsprosjekter om sammenhengen mellom endringer i klima og endringer i forekomst av sykdom hos rein, særlig i de kystnære sørsamiske områdene. LMD har valgt å videreføre denne prioriteringen.

5.3.3 *Sametingets tilskuddsordninger til næringsutvikling/STN*

Det har de senere år vært avsatt midler fra RUF til Sametingets tilskuddsordninger til næringsutvikling/STN for å støtte opp under kombinasjonsnæringer hvor reindrift inngår. Formålet med overføringen er å øke den reelle verdiskapingen i tilknytning til reindriftsnæringen. Midlene skal primært brukes til støtte og utvikling av kombinasjonsnæringer hvor reindrift inngår. Primært skal midlene benyttes til støtte og utvikling av binæringer i reindriften. Overføringen er som tidligere år satt til 2,0 mill. kroner.

5.3.4 *Konfliktforebyggende tiltak*

I Forskrift om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og jordbruk, er administrasjonen og avgjørelsesmyndigheten lagt til Innovasjon Norge, avd Troms, og med Landbruks- og matdepartementet som klageinstans. Avsetningen er som tidligere år satt til 1,4 mill. kroner.

5.3.5 *Verdiskapingsprogrammet for reindrift*

Det settes av 7,7 mill. kroner over RUF til Verdiskapingsprogrammet for reindrift. Bevilgningen dekker inntil 1,2 mill. kroner til administrasjon av ordningen i Innovasjon Norge, og innebærer et uendret aktivitetsnivå. LMD har mottatt strategisk plan for VSP-rein for 2010/2012 og handlingsplan for 2011. LMD slutter seg til de prioriteringer som ligger i strategisk plan, men ønsker særlig å fremheve behovet for fortsatt tett oppfølging av de bedriftene som er etablert med støtte fra VSP-rein. Dette gjelder i særlig grad i forhold til kompetanseheving og veiledning knyttet til forretningsdrift, markedskompetanse, nettverksbygging og produktutvikling. Samtlige av disse områdene vil være av sentral betydning i forhold til å nå målet med programmet. LMD vil særlig fremheve behovet for fortsatt stor oppmerksomhet på mar-

kedskompetanse og markedsarbeid. I den forbindelse fremheves behovet for at Innovasjon Norge stimulerer til og prioriterer søknader om støtte til kompetanseheving og markedsarbeid.

Ved forhandlingene om Reindriftsavtalen 2010/2011 ble avtalepartene enige om å tydeliggjøre styringsgruppens rolle, og gi klarere og mer detaljerte føringer for hvordan styringsgruppen skal brukes i den videre utviklingen av programmet. På denne bakgrunn ble det utarbeidet nytt mandat for styringsgruppen. I møte med Innovasjon Norge i august 2010 ble man enige om administrasjon og styring av programmet ut avtaleåret 2010/2011. Videre ble man enige om at etter endt avtaleperiode vurderes administrasjonen og styringen på nytt. LMD vil drøfte de nevnte forhold i forbindelse med forskriftsmøtet i mai/juni.

5.3.6 Fagbrevordningen

Det settes av 2,0 mill. kroner til fagbrevordningen. Bevilgningen skal dekke lønn til lærlinger, forsikringer, reiser samt drift av opplæringskontoret. Som et ledd i arbeidet med å styrke kvinnes stilling i reindriften, skal opplæringskontoret videreføre prioriteringen av kvinner både blant kommende lærlinger og instruktører. For øvrig vises det til tidligere tilbud hvor det ble foreslått at reindriftskvinnenes tradisjonelle kunnskaper på sikt blir innarbeidet i en fagplan.

Ved inngåelsen av Reindriftsavtalen 2010/2011 ble det protokollført at fagbrevordningen på sikt bør fases ut av reindriftsavtalen. Videre ble det forutsatt at Opplæringskontoret arbeider med dette som siktemål, og derigjennom søker andre finansieringskilder. Med dette som utgangspunkt skal Opplæringskontoret innen 1. november 2011 gi LMD og NRL redegjørelse for den videre gjennomføring.

5.3.7 Markedstiltak

I forbindelse med forhandlingene om Reindriftsavtalen 2010/2011 ble avtalepartene enige om å etablere et eget Markedsutvalg for reinkjøtt. Hovedoppgaven for markedsutvalget er å sikre norsk reinkjøtt positiv oppmerksomhet og kjøpsutløsende adferd hos sluttbruker. I tillegg skal Markedsutvalget ta på seg formidling av markedsrelevante problemstillinger til andre aktører. Markedsutvalget benytter Opplysningskontoret for egg og kjøtt (OEK) som strategisk samarbeidspartner til gjennomføring av valgte markedsaktiviteter.

Markedsutvalget har utarbeidet en markedsplan. Videre vil utvalget utarbeide en kommunikasjonsstrategi og en markeshåndbok som kommuniserer verdiene og engasjerer reindriftsnæringens primærledd. LMD påpeker at nevnte dokumenter er sentrale for å skape nødvendig forutsigbarhet og langsiktighet i markedsføringen. I tillegg vil en markeshåndbok bl.a. bidra til engasjement og bevisstgjøring for primærleddet til å bygge et positivt omdømme om reindriften, samt skape større oppmerksomhet omkring betydningen av å produsere og levere kjøtt av god kvalitet.

LMD slutter seg til den strategien som Markedsutvalget har lagt i forhold til oppfølgingen av det oppdraget som ble gitt av avtalepartene i Reindriftsavtalen 2010/2011. Videre påpeker LMD viktigheten av at Markedsutvalget får tilstrekkelig med midler for å gjennomføre planlagte tiltak. På denne bakgrunn settes det av 5,0 mill. kroner til markedsutvalgets arbeid.

Med bakgrunn i den utfordrende markedssituasjonen, og stor aktivitet i Markedsutvalget i tiden som kommer, vil arbeidsbelastningen til enkelte av utvalgets medlemmer bli større enn hva som var tiltenkt da utvalget ble oppnevnt. LMD legger til grunn at denne ekstra arbeidsbelastningen skal kompenseres ved at det settes av inntil 150.000 kroner av den totale bevilgningen på 5,0 mill. kroner. Utvalget sammen med sekretariatet, avgjør både hvem som skal gis en kompensasjon og størrelsen på kompensasjonen. Det vises til kapittel 4.4 for nærmere omtale av markedssituasjonen.

5.3.8 Pramming av rein

Avtalepartene ble ved Reindriftsavtaleforhandlingene for 2010/2011 enige om at pramming av rein fremdeles skal administreres av staten ved Reindriftsforvaltningen, og at kostnadene ved prammingen skal dekkes over Reindriftsavtalen. Firmaet Seaworks har hatt avtale om å frakte rein ut 2010. Reindriftsforvaltningen la ut anbud på reintrotransport i Doffin med innleveringsfrist 26. januar 2011. Det er nå besluttet at Seaworks er tildelt anbudet.

Med bakgrunn i siste års kostnader og usikkerhet omkring effektene ved stigende oljepris, settes bevilgningen til pramming til 5,0 mill. kroner.

LMD vurderer det slik at det er mulig å redusere kostnadene ved pramming dersom infrastrukturen i tilknytning til prammesteder forbedres. Med dette som utgangspunkt vil Reindriftsforvaltningen foreta en gjennomgang av dagens infrastruktur, samt kostnader og behov for opp-

gradering. Det er en forutsetning at reindriften og det firmaet som fremover skal gjennomføre prammingen, deltar i dette arbeidet, og at det gis et overslag over forventede kostnadsreduksjoner ved en oppgradering. Gjennomgangen skal resultere i en rapport som oversendes LMD og NRL innen 1. november 2011.

5.3.9 Gjeterhytter

Det øremerkes ingen avsetning til gjeterhytter. LMD viderefører gjeldende regelverk og satser for tilskudd til gjeterhytter. Det legges til grunn at man også fremover gir den enkelte søker en særskilt behandling. Når bruksreglene er godkjent, kan det kun gis tilskudd til de hytter som er omfattet av bruksreglene. Utover de nevnte forhold vil LMD i forbindelse med utarbeidelse av forskriftene til Reindriftsoppgjøret 2011/2012 avklare hva som ligger i muligheten til støtte til renovering av gjeterhytter ved overføring av siidaandel, jf RUF-forskriften § 2-1, 5. ledd, 3. og 4. punktum.

5.3.10 Innløsning av siidaandel

Det øremerkes ingen avsetning til innløsning av siidaandeler. Med bakgrunn i endringene i ny reindriftslov, videreføres ordningen med innløsning av siidaandeler frem til det enkelte distrikt har fått godkjent sine bruksregler.

5.3.11 Kartlegging av resultatoppgjør i prosjekter som er finansiert av VSP-rein og RUF fra og med Reindriftsavtalen 2001/2002

LMD vil gi i oppdrag til sekretariatet for henholdsvis VSP-rein og RUF å foreta en kartlegging av resultatoppgjøret i de prosjektene som er blitt finansiert av VSP-rein, og de slakteriene som er blitt finansiert over RUF fra og med Reindriftsavtalen 2001/2002. Kartleggingen skal gi en oversikt over antall prosjekter som har mottatt tilskudd, og en geografisk fordeling av disse. Videre skal kartleggingen gi en oversikt over hvilke prosjekter som har resultert i en bedriftsetablering og dagens aktivitet ved disse bedriftene. I de tilfeller hvor det er avvik mellom søknaden og dagens aktivitet skal dette omtales. I tillegg skal kartleggingen gi en oversikt over de nye produktene VSP-rein finansierte bedrifter har for salg i markedet.

Kartleggingen skal være ferdigstilt og oversendt LMD og NRL innen 1. november 2011.

5.3.12 Ny arbeidstidsmåling i reindriften

Økonomisk utvalg har påpekt behov for utarbeidelse av en ny arbeidstidsmåling i reindriften. LMD vil følge opp saken i forhold til Statistisk sentralbyrå med siktemål om snarlig å få startet opp gjennomføringen av en ny arbeidstidsundersøkelse. Kostnadene til ny undersøkelse vil som tidligere forutsatt bli dekket over RUF.

5.3.13 Andre ordninger som sorterer under RUF

Foruten nevnte ordninger kan fondets midler nyttes til:

- Støtte ved omfattende tap av rein i ulykker
- Gjeterhytter og øvrige reindriftsanlegg, herunder gjerder og slakteanlegg
- Refusjon av dokumenterte utgifter, til deltakelse på kurs og lignende for reindriftsutøvere
- Støtte til tiltak for reindriftsnæringen som følge av klimaskapte endringer
- Sikring av reindriftens beiterett, herunder støtte i forbindelse med distriktenes arbeid med sikring av reindriftens arealer
- Andre praktiske tiltak innenfor reindriften, herunder transport av rein
- Gjennomføring av strukturtiltak i distrikter med behov for tiltak for reintallstilpassing og ressursutnyttelse
- Andre faglige tiltak til fremme for reindriften, herunder veiledning, kursvirksomhet, beitegranskning, planlegging og avlstilltak
- Utvikling av binæringer og til formål av generell kulturell betydning for reindriftssamene
- Tilrettelegging av 1-2 dagers kompetansegivende kurs/etterutdanning
- Utdanningsstipend (under avvikling).

5.4 Kostnadssenkende og direkte tilskudd

LMD ser det som viktig å videreføre stimuleringen til reell markedsrettet produksjon og verdiskaping, og på den måten legge til rette for de reindriftsutøverne som har reindrift som hovednæring. Erfaring viser at den gjennomførte omleggingen fra produksjonsnøytrale tilskudd til produksjonsavhengige tilskudd har økt slakteuttaket av rein, og bidratt til økt verdiskaping i reindriftsnæringen. I det videre ser LMD det som viktig å prioritere de produksjonsrettede tilskuddene. På bakgrunn av de nevnte forhold foreslår LMD en bevilgning på 60,0 mill kroner til kostnadssenkende og direkte tilskudd for Reindriftsoppgjøret 2011/2012. Dette er en reduksjon på 1,8 mill. kroner i forhold til gjeldende avtale.

5.4.1 Distriktstilskudd

Distriktstilskuddet skal bidra til å gi distriktene og tamreinlagene økonomisk grunnlag for å ivareta sitt ansvar og sine oppgaver med utvikling av reindriften i en bærekraftig retning. Dette innebærer bl.a. å få et reintall i balanse med beitegrunnlaget, sikring av reindriftens arealer, økt lønnsomhet, samt legge til rette for en kriseberedskap. I tillegg skal dette tilskuddet gi grunnlag for avløserordning ved sykdom og svangerskap ut over folketrygdens generelle ordninger.

LMD foreslår å videreføre dagens regelverk og satser.

Det foreslås en bevilgning på 9,9 mill. kroner til distriktstilskudd for Reindriftsoppgjøret 2011/2012. Dette er en økning på 1,7 mill. kroner i forhold til Reindriftsavtalen 2009/2010.

5.4.2 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag

For at tilskudd til siidaandeler og tamreinlag skal kunne innvilges, må følgende vilkår være oppfylt:

- Siidaandelen/tamreinlaget må utøve en reindrift som er i samsvar med de til enhver tid gjeldende lover og forskrifter for næringen, herunder pålagte tellinger og bestemmelser knyttet til oppfølging av lovlig fattede vedtak om høyeste reintall
- leder/e av siidaandelen/tamreinlaget må ha en avgiftspliktig inntekt fra salg av reinkjøtt på minimum 50.000 kroner eksklusiv merverdiavgift i 2011.
- Siidaandelen må ha under 600 rein, eventuelt reintall under fastsatt høyeste reintall, per 31. mars i driftsåret. Avgang av rein som overstiger disse grensene ved siste pålagte telling i driftsåret, må dokumenteres og godkjennes av reindriftsagronomen. Det kan gjøres unntak fra grensen på 600 rein, jfr likevel punkt d) nedenfor, dersom følgende krav er oppfylt:
 - i. Det er fastsatt et øvre reintall per distrikt og distriktet samlet holder seg innenfor dette reintallet eller
 - ii. det er inngått bindende avtale utarbeidet i henhold til Reindriftssjefens retningslinjer mellom Reindriftsforvaltningen og samtlige ledere av siidaandeler i distriktet om en reduksjonsplan for en tilpasning av reintallet innen fastsatt frist, eller
 - iii. det er utarbeidet og godkjent bruksregler i henhold til reindriftslovens kapittel 7.
- Leder av siidaandelen/tamreinlaget må ikke motta alderspensjon etter folketrygdlovens regler per 31. mars 2011. For felles siidaandel

og/eller siidaandel som er berettiget til ektefelle tillegg, gjelder dette yngste ektefelle.

LMD viser til vilkåret om at siidaandeler skal utøve en reindrift som bl.a. er i samsvar med de til enhver tid gjeldende bestemmelser knyttet til oppfølging av vedtak om høyeste reintall eller godkjente bruksregler. LMD vil i forbindelse med utarbeidelsen av forskriftene til Reindriftsoppgjøret 2011/2012 konkretisere hvordan en oppfølging av de siidaandelene som eventuelt bryter gjeldende regelverk skal gjennomføres.

Det gjøres følgende avsetninger til tilskudd til siidaandeler og tamreinlag:

a. Produksjonspremie

Det avsettes 24,0 mill. kroner til ordningen med produksjonspremie. Siidaandelens produksjonspremie beregnes med 25 % av avgiftspliktig salg av kjøtt og andre avgiftspliktige næringsinntekter fra rein tilhørende alle reieneierne i siidaandelen. Ved salg av livdyr beregnes det produksjonspremie bare i de tilfeller hvor kjøperen er innvilget livdyrlån etter tidligere ordning over Reindriftens Utviklingsfond. Avgiftsfrie inntekter, samt annet salg av livdyr, inngår ikke som grunnlag for beregningen av produksjonspremien. Det utbetales ikke produksjonspremie for avgiftspliktig inntekt som overstiger 400.000 kroner per siidaandel og 1.000.000 kroner per tamreinlag.

Produksjonspremien utbetales til leder av siidaandelen. Lederen har ansvaret for å oversende næringsoppgavene fra reieneierne som er registrert under siidaen innen fastsatt frist. For tamreinlagene vil årsregnskapene danne grunnlaget for beregningen av produksjonspremien.

b. Kalveslaktetilskudd

Det avsettes 8,9 mill. kroner til ordningen med kalveslaktetilskudd. LMD viser til de positive effektene av kalveslaktetilskuddet, og viderefører ordningen med dagens regelverk og satser. Siidaandeler i Vest-Finnmark reinbeiteområde omfattes ikke av ordningen med kalveslaktetilskudd.

c. Tidligslaktetilskudd

Ved Reindriftsavtalen 2008/2009 ble det innført et tidligslaktetilskudd for samtlige reinbeiteområder. Før den tid var tidligslaktetilskuddet avgrenset til Finnmark og Troms. Satsen til tidligslaktetilskuddet har variert noe. Fram til gjeldende avtale

hadde man for Finnmark og Troms reinbeiteområder en differensiering av satsen. Ordningen har vært utfordrende å forvalte. Videre har ordningen vært en avgjørende årsak til en konsentrasjon av slaktingen, noe som har medført at enkelte ikke har fått slaktet innenfor gitte frister. Dette har igjen medført dispensasjonssøknader med krav om forlenget frist. Med bakgrunn i de nevnte forhold, behovet for forenklinger, samt behov for å styrke markedstiltakene, avvikles ordningen med tidligslaktetilskudd.

d. Prøveordning med tilskudd til siidaandeler i Vest-Finnmark

Prøveordningen som ble innført ved Reindriftsavtalen 2009/2010 for Vest-Finnmark reinbeiteområde videreføres med tilsvarende regelverk. Med bakgrunn i at tidligslaktetilskuddet avvikles, gjennomføres en justering av satsene. I perioden 15.08. – 10.10 utbetales et tilskudd på 15 kroner og 10 kroner per kg for slakt i perioden 11.10 – 31.12.

Det avsettes en bevilgning på 5,0 mill. kroner til det særskilte tilskuddet til siidaander i Vest-Finnmark.

e. Driftstilskudd

Det avsettes 7,0 mill. kroner til ordningen med driftstilskudd. Satsen for driftstilskuddet videreføres med 10 000 kroner per siidaandel i samtlige reinbeiteområder.

I de siidaandeler der kvinner står som enkeltinnehavere og/eller leder av siidaandelen er under 30 år per 1.1.2012, utbetales det et driftstilskudd på 25.000 kroner.

Ordningen med tilskudd ved overføring av ansvaret som leder av siidaandel videreføres med en sats på 60.000 kroner per siidaandel. Tilskuddet gis de tre første årene etter overføringen. Etablerede midlertidige enheter i forbindelse med generasjonsovergang, og fremtidige sideordnede rekrutteringsandeler, omfattes ikke av ordningen.

f. Ektefelle- og samboertillegg

Det avsettes 3,3 mill. kroner til ordningen med ektefelletillegg. Gjeldende satser og regelverk videreføres.

5.4.3 Frakttilskudd

Det avsettes 1,9 mill. kroner til tilskudd for frakt av slakteskrotter fra slakteanlegg til fryseanlegg. Tilskuddet ved frakt av reinslakt skal bidra til

utjevning av pris på reinkjøtt til reineiere i ulike reinbeitedistrikter og tamreinlag, samt bidra til utjevning av fraktkostnader til marked. Dagens regelverk og satser videreføres.

5.4.4 Rapportering fra slakteriene

Landbruks- og matdepartementet viser til at rapporteringen fra slakteriene er avgjørende for beregning av den økonomiske utviklingen i reindriftsnæringen samt utbetaling av tilskudd til reindriftsutøverne, og er dermed en viktig del av grunnlaget for avtalen. Departementet ser behovet for å bedre rapporteringen fra slakteriene. Dette gjelder både antall slakt og lagerbeholdning. Ikke minst er disse opplysningene viktige for Markedsutvalgets arbeid. For å legge bedre til rette for månedlig rapportering både når det gjelder antall slakt og lagerbeholdning, vil departementet endre forskriften om rapportering av slaktet rein. I tillegg vil Reindriftsforvaltningen få i oppdrag å gå gjennom dagens rapporteringsskjema i den hensikt å foreta forenklinger, samt gjennomføre tiltak for å øke kompetansen og bevisstgjøringen hos slakteriene på viktigheten av riktig rapportering.

5.5 Velferdsordninger

Det avsettes 3,1 mill. kroner til velferdsordninger.

Av disse avsettes 300.000 kroner til ordningen med tidligpensjon. Satsene for enbrukerpensjonen videreføres med 100.000 kroner per år, og tobrukerpensjonen med 160.000 per år.

Videre avsettes det 1,0 mill. kroner til ordningen med avløsning ved svangerskap/fødsel. Tilskuddet skal bidra til å styrke stillingen til reindriftskvinnene. Tilskudd for leid hjelp ved svangerskap forvaltes av Reindriftsforvaltningen. Gjeldende bestemmelser og satser videreføres.

Bevilgningen til folketrygdordningen opprettholdes med 1,2 mill. kroner for kommende avtaleperiode. Ordningen innebærer at den enkelte reineier skal betale en avgift til Folketrygden som tilsvarer avgiften for lønnsinntakere. Differansen mellom denne avgiften og avgiften for private næringsdrivende, blir da finansiert over reindriftsavtalen. Bevilgningen beregnes ut fra pensjonsgivende inntekt i næringen, og midlene overføres sentralt til Folketrygden.

Bevilgningen til sykepengeordningen videreføres uendret med 0,6 mill. kroner. Den kollektive innbetalingen over reindriftsavtalen til sykepengeordningen dekker tilleggspremien for økte sykepenger – fra 65 % til 100 % av inntektsgrunnlaget

for sykdom utover 16 dager. Fødselspenger dekkes også med 100 % av inntektsgrunnlaget. Bevilgningen beregnes ut fra samlet næringsinntekt for de reineiere som inngår i ordningen. Midlene overføres sentralt til Folketrygden.

Over organisasjonstilskuddet er det øremerket 200.000 kroner til organisering og drift av HMS-tiltak for reindriftsnæringen, jf pkt 5.6. Tildelingen forutsetter en egenandel på 10 % fra brukerne av tjenesten. NRL skal årlig rapportere i forhold til bruken av midlene.

5.6 Organisasjonstilskudd

Organisasjonstilskuddet videreføres med 6,1 mill. kroner, herunder 200.000 kroner til HMS-tiltak i reindriften.

Når NRL får sitt organisasjonstilskudd over statsbudsjettet, stilles det en rekke krav til rapportering, og til oppfølging av andre krav. Videre forutsettes det at NRL organiserer sitt arbeid slik at organisasjonen kan delta aktivt i prosesser av sentral betydning for reindriften. Tilskuddet utbetales kvartalsvis på grunnlag av oversendt årsrapport og revisorgodkjent regnskap for siste driftsår, samt budsjett og planer for 2012. Kontingentinntekter og eventuelle tilskudd/refusjoner/inntekter fra andre offentlige institusjoner skal spesifiseres både i regnskap og budsjett.

5.7 Importordninger

Det tollbaserte importvernet skal, innenfor de rammer som Norges forpliktelser i henhold til WTO-avtalen setter, praktiseres på en måte som sikrer reindriftsnæringen et rimelig vern mot konkurrerende import. Etter samråd med Reindriftens importutvalg, kan Landbruks- og matdepartementet ved Statens landbruksforvaltning fastsette kvoter for reinkjøtt og/eller levende rein for slakting som kan importeres med redusert toll. I en situasjon hvor Importutvalget eventuelt skulle vedta å gi råd om import, forutsetter Landbruks- og matdepartementet at Statens Landbruksforvaltning tar kontakt med departementet.

Siden vinteren 2003 er det ikke importert reinkjøtt til redusert toll. Hovedårsaken til dette har vært behovet for stimulering til økt slakting og omsetning av innenlandsprodusert reinkjøtt.

5.8 Regelverk

Partene er enige om å praktisere de bestemmelsene som følge av Stortingets endelige behandling som reindriftsavtale for 2011/2012, og gjennomføre normale prosedyrer mht forskrifter og øvrig oppfølging på dette grunnlag. Dette innebærer at regelverket for Reindriftsoppgjøret 2011/2012 vil bli fastsatt av Landbruks- og matdepartementet i samråd med Norske Reindriftsamers Landsforbund. Det forutsettes at fastsettelsen finner sted senest 1. juli 2011. Regelverket blir publisert i et eget forskriftshefte som trykkes både med norsk og samisk tekst. Videre blir regelverket lagt ut på Reindriftsforvaltningens internettside, samt utsendt til samtlige ledere av siidaandeler.

6 Endringer i statsbudsjettet 2011

I samsvar med Prop. 1 S (2010-2011) for Landbruks- og matdepartementet har Stortinget vedtatt bevilgninger over kapittel 1151 med i alt 101,0 mill. kroner. Foruten forslag om omdisponering av 2,5 mill. kroner fra kapittel 1147 post 71 til kapittel 1151 post 51, samt forslag om en tilleggsbevilgning på 7,0 mill. kroner på kapittel 1151 post 51, vil alle budsjettmessige endringer og omdisponeringer som følge av ny avtale, først gis virkning fra kommende budsjettår, dvs 2012 for dette oppgjøret.

Omdisponeringen på 2,5 mill. kroner fra kapittel 1147 post 71 til kapittel 1151 post 51 gjelder tiltak for distrikter som er utestengt fra vinterbeiter i Sverige. Tilleggsbevilgningen på 7,0 mill. kroner på kapittel 1151 post 51 er for å dekke deler av utgiftene til en avvikling av det reguleringslageret som ble etablert slaktesesongen 2010/2011. Det vises til kapittel 4.4.3 for nærmere omtale.

Forslaget til budsjett for 2012 med fordeling av Reindriftsavtalens ramme på de ulike postene legges frem for Stortinget i forbindelse med ordinær budsjettbehandling gjennom Prop. 1 S (2011-2012) for Landbruks- og matdepartementet.

Departementet viser også til Prop. 1 S (2010-2011) for Landbruks- og matdepartementet, hvor det fremkommer en forventet fordeling av kapittel 1151 post 75 på underposter. Departementet orienterer med dette om at foreløpige beregninger viser et behov for å justere anslaget på underpost 75.18 Tidligslaktetilskuddet opp med 2,2 mill. kroner, mot en tilsvarende reduksjon på underpost 75.12 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag.

Landbruks- og matdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om Reindriftsoppgjøret 2011/2012, og endringer i statsbudsjettet for 2011 m.m.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om Reindriftsoppgjøret 2011/2012, og endringer i statsbudsjettet for 2011 m.m. i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om Reindrifftsoppgjøret 2011/2012, og endringer i statsbudsjettet for 2011 m.m.

I

I statsbudsjettet for 2011 gjøres følgende endringer:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1147		Reindrifftsforvaltningen	
	71	Omstillingstiltak i Indre Finnmark reduseres med fra kr 8 904 000 til kr 6 404 000	2 500 000
1151		Til gjennomføring av reindrifftsavtalen	
	51	Tilskudd til Utviklings- og investeringsfondet økes med fra kr 30 000 000 til kr 39 500 000	9 500 000

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til det foreslåtte reindrifftsoppgjøret, og som er knyttet til bevilgninger i 2012.

III

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å forestå avviklingen av reguleringslaget for reinkjøtt i 2011/2012.

Vedlegg 1**Reindrifftsoppgjøret 2011/2012**

Tabell 1.1 Fordeling av oppgjørets ramme på de ulike postene (mill. kroner):

Post	Benevnelse	Reindriffts- avtalen 2010/2011	Forslag til oppgjør for 2011/2012	Differanse 2010/ 2011 og 2011/2012
51	Reindrifftsens utviklingsfond	30,0	32,8	2,8
72	Organisasjonstilskudd	6,1	6,1	-
75	Direkte tilskudd	61,8	60,0	-1,8
79	Velferdsordninger	3,1	3,1	-
	Sum	101,0	102,0	1,0

Tabell 1.2 Spesifikasjon av post 75: Kostnadssenkende og direkte tilskudd (mill kroner):

Benevnelse	Avtalen 2010/2011	Reindriffts-oppgjøret 2011/2012
Distriktstilskudd	8,2	9,9
Produksjonspremie	25,8	24,0
Kalveslakttilskudd	7,9	8,9
Tidligslaktetilskudd	2,0	-
Vest-Finnmark tilskudd	6,0	5,0
Driftstilskudd	6,7	7,0
Ektefelletilskudd	3,4	3,3
Frakttilskudd	1,8	1,9
Sum	61,8	60,0

Vedlegg 2

Sluttprotokoll fra reindrifftsavtaleforhandlingene 2011

Fra Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) møte:

Forhandlingsutvalg Nils Henrik Sara (leder)
Inge Even Danielsen
Per John A Anti

Sakkyndig/rådgiver John Anders Lifjell
Nils Mathis Sara
Stein Owe
Asgrim Opdal
Randi Skum

Fra staten møte:

Forhandlingsutvalg Leif Forsell (leder)
Marit Myklevold

Sakkyndig/rådgiver Lisa Jåma (Landbruks- og matdepartementet)
Pernille Pihl (Reindrifftsforvaltningen)
Gørill Andreassen (Reindrifftsforvaltningen)
Anders J Bals (Reindrifftsforvaltningen)
Måret Guhttor (Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet)
Espen Fjeldstad (Miljøverndepartementet)

Sekretær Morten Floor

NRL ga på møte den 17. februar 2011 kl. 09 en skriftlig tilbakemelding på statens sonderingsskisse av 10.02.11. Staten responderte på NRLs tilbakemelding ved å legge fram en revidert sonderingsskisse og med sikte på å legge til rette for en avtaleløsning.

I møte 17.02.11 kl. 15.00 meddelte NRL at statens sonderingsskisse ikke ga grunnlag for en avtaleløsning for avtaleåret 2011/2012. Bakgrun-

nen var knyttet til uenighet omkring markedsregulerende tiltak, herunder oppfølging og avvikling av det reguleringslageret som ble etablert i slaktesesongen 2010/2011.

Statens forhandlingsleder ba på bakgrunn av denne tilbakemeldingen om at staten fikk legge fram et formelt, revidert tilbud som ville være statens endelige tilbud til reindrifftsavtale for 2011/2012.

Statens reviderte tilbud ble lagt fram for NRL 17.02.11 kl. 18.30. NRLs forhandlingsleder meddelte av tilbudet ikke ga grunnlag for å inngå reindrifftsavtale.

Statens forhandlingsleder konstaterte at det var kommet til brudd i forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2011/2012.

Statens forhandlinger viste til Hovedavtalen § 9 og meddelte at Landbruks- og matdepartementet, og med det reviderte tilbudet som grunnlag, vil fremme forslag til Stortinget om de tiltak og økonomiske rammer som skal gjelde for avtaleåret 2011/2012.

Partene ble deretter enige om følgende protokoll:

Gjennomføring i medhold av Stortingets vedtak

Partene er enige om å praktisere de bestemmelser som følge av Stortingets endelige behandling som reindrifftsavtale for 2011/2012, og gjennomføre normale prosedyrer m.h.t. forskrifter og øvrig oppfølging på dette grunnlag.

Oslo, 17 februar 2011

Nils Henrik Sara

Leif Forsell
